

БОРБА
ПРОТИВ
ТОРТУРА И
НЕХУМАН
ТРЕТМАН

ИЗВЕШТАЈ ЗА
**СОСТОЈБИТЕ И УСЛОВИТЕ ВО
КАЗНЕНО-ПОПРАВНИТЕ УСТАНОВИ
И ВОСПИТНО-ПОПРАВНАТА УСТАНОВА
ВО 2022 ГОДИНА**

СКОПЈЕ, ОКТОМВРИ 2022

Овој проект е
финансиран од
Европската Унија

МЗМП

Издавач:

Хелсиншки Комитет За Човекови Права
претставувано од проф д-р Неда Здравева

Авторка:

Ина Џугуманова

Уредничка:

д-р Елена Мујоска Трпевска

Лектор:

Роберт Раман

Година На Издавање:

2022

Место На Издавање:

Скопје

Број На Страници:

66

Графички Дизајн:

Масива Дооел Скопје

Тираж:

100 Примероци

Овој проект е
финансиран од
Европската Унија

МЗМП

Содржината на публикацијата е единствена одговорност на Хелсиншкиот комитет за човекови права и на никаков начин не може да се смета дека ги одразува гледиштата на Европската Унија.

СОДРЖИНА

ВОВЕД	6
КАЗНЕНОПОПРАВЕН ДОМ ИДРИЗОВО	
со отворено одделение во Велес	9
ОПШТИ ПОДАТОЦИ	9
МАТЕРИЈАЛНИ УСЛОВИ	9
ЗДРАВСТВЕНА ЗАШТИТА	12
РАБОТЕН АНГАЖМАН И СЛОБОДНИ АКТИВНОСТИ	13
ПРАВНА ПОМОШ	13
ДИСЦИПЛИНСКИ ПОСТАПКИ	14
ПРЕПОРАКИ	14
ОТВОРЕНО ОДДЕЛЕНИЕ ВЕЛЕС	
ПРИ КПД ИДРИЗОВО	17
ОПШТИ ПОДАТОЦИ	17
МАТЕРИЈАЛНИ УСЛОВИ	17
ЗДРАВСТВЕНА ЗАШТИТА	18
РАБОТЕН АНГАЖМАН	18
ПРАВНА ПОМОШ	18
ПРЕПОРАКИ	18
КАЗНЕНОПОПРАВЕН ДОМ ШТИП	20
ОПШТИ ПОДАТОЦИ	20
МАТЕРИЈАЛНИ УСЛОВИ	21
РАБОТЕН АНГАЖМАН	22
ПРАВНА ПОМОШ	23
ПРЕПОРАКИ	23
КАЗНЕНОПОПРАВЕН ДОМ ПРИЛЕП	25
ОПШТИ ПОДАТОЦИ	25
МАТЕРИЈАЛНИ УСЛОВИ	25
ЗДРАВСТВЕНА ЗАШТИТА	26
РАБОТЕН АНГАЖМАН И СЛОБОДНИ АКТИВНОСТИ	27
ПРАВНА ПОМОШ	27
ДИСЦИПЛИНСКИ ПОСТАПКИ	27
ПРЕПОРАКИ	28
КАЗНЕНОПОПРАВНА УСТАНОВА КУМАНОВО	
со отворено одделение во Крива Паланка	30
ОПШТИ ПОДАТОЦИ	30
МАТЕРИЈАЛНИ УСЛОВИ	30
РАБОТЕН АНГАЖМАН	31
ЗДРАВСТВЕНА ЗАШТИТА	31

ПРАВНА ПОМОШ.....	32
ДИСЦИПЛИНСКИ ПОСТАПКИ.....	32
ПРЕПОРАКИ.....	32
ОТВОРЕНО ОДДЕЛЕНИЕ КРИВА ПАЛАНКА	
ПРИ КПУ КУМАНОВО.....	34
ОПШТИ ПОДАТОЦИ.....	34
МАТЕРИЈАЛНИ УСЛОВИ.....	34
РАБОТЕН АНГАЖМАН.....	35
ЗДРАВСТВЕНА ЗАШТИТА.....	35
ПРАВНА ПОМОШ.....	35
ПРЕПОРАКИ.....	35
КАЗНЕНОПОПРАВЕН ДОМ ОД ОТВОРЕН ВИД - СТРУГА.....	36
ОПШТИ ПОДАТОЦИ.....	36
МАТЕРИЈАЛНИ УСЛОВИ.....	36
ЗДРАВСТВЕНА ЗАШТИТА.....	37
РАБОТЕН АНГАЖМАН И СЛОБОДНИ АКТИВНОСТИ.....	37
ПРАВНА ПОМОШ.....	37
ДИСЦИПЛИНСКИ ПОСТАПКИ.....	38
ПРЕПОРАКИ.....	38
КАЗНЕНОПОПРАВНА УСТАНОВА БИТОЛА.....	39
ОПШТИ ПОДАТОЦИ.....	39
МАТЕРИЈАЛНИ УСЛОВИ.....	39
ЗДРАВСТВЕНА ЗАШТИТА.....	40
РАБОТЕН АНГАЖМАН И СЛОБОДНИ АКТИВНОСТИ.....	41
ПРАВНА ПОМОШ.....	41
ПРЕПОРАКИ.....	41
КАЗНЕНОПОПРАВНА УСТАНОВА ОХРИД.....	43
ОПШТИ ПОДАТОЦИ.....	43
МАТЕРИЈАЛНИ УСЛОВИ.....	43
ОБРАЗОВАНИЕ.....	43
ЗДРАВСТВЕНА ЗАШТИТА.....	43
РАБОТЕН АНГАЖМАН И СЛОБОДНИ АКТИВНОСТИ.....	44
ПРЕПОРАКИ.....	44
КАЗНЕНОПОПРАВНА УСТАНОВА - ЗАТВОР СКОПЈЕ.....	46
ОПШТИ ПОДАТОЦИ.....	46
МАТЕРИЈАЛНИ УСЛОВИ.....	46
ЗДРАВСТВЕНА ЗАШТИТА.....	46
ПРАВНА ПОМОШ.....	48

ПРЕПОРАКИ	48
КАЗНЕНОПОПРАВНА УСТАНОВА СТРУМИЦА.....	49
ОПШТИ ПОДАТОЦИ	49
МАТЕРИЈАЛНИ УСЛОВИ.....	49
ЗДРАВСТВЕНА ЗАШТИТА.....	49
РАБОТЕН АНГАЖМАН И СЛОБОДНИ АКТИВНОСТИ.....	50
ПРАВНА ПОМОШ.....	50
ДИСЦИПЛИНСКИ ПОСТАПКИ.....	50
ПРЕПОРАКИ	50
КАЗНЕНОПОПРАВНА УСТАНОВА ТЕТОВО.....	51
ОПШТИ ПОДАТОЦИ	51
МАТЕРИЈАЛНИ УСЛОВИ.....	51
ЗДРАВСТВЕНА ЗАШТИТА.....	52
РАБОТЕН АНГАЖМАН И СЛОБОДНИ АКТИВНОСТИ.....	52
ПРАВНА ПОМОШ.....	53
ПРЕПОРАКИ	53
КАЗНЕНОПОПРАВНА УСТАНОВА ГЕВГЕЛИЈА.....	54
ОПШТИ ПОДАТОЦИ	54
МАТЕРИЈАЛНИ УСЛОВИ.....	54
ЗДРАВСТВЕНА ЗАШТИТА	54
РАБОТЕН АНГАЖМАН И СЛОБОДНИ АКТИВНОСТИ.....	54
ПРАВНА ПОМОШ.....	55
ПРЕПОРАКИ	55
ВОСПИТНО ПОПРАВЕН ДОМ ТЕТОВО.....	56
ОПШТИ ПОДАТОЦИ	56
МАТЕРИЈАЛНИ УСЛОВИ.....	56
ОБРАЗОВАНИЕ.....	57
ЦЕНТРИ ЗА СОЦИЈАЛНА РАБОТА И СУДИИ ЗА ДЕЦА	57
ЗДРАВСТВЕНА ЗАШТИТА	58
ДИСЦИПЛИНСКИ ПОСТАКИ	60
ПРЕПОРАКИ	61
ГЕНЕРАЛНИ ПРЕПОРАКИ.....	62
Анекс I	64

ВОВЕД

Овој извештај е подготвен во рамките на проектот „Борба против тортура и нехуман третман“, финансиски поддржан од Европската Унија. За целите на проектот е склучен Меморандум за соработка помеѓу Хелсиншкиот комитет за човекови права, Македонското здружение на млади правници и Управата за извршување на санкции.

Во периодот од мај до август 2022 година беа остварени посети на сите казненопоправни установи и воспитно-поправната установа. Распоредот на посетите со точен датум, време и тим за посета е даден во Анекс на овој извештај.

Наодите во извештај се базираат на спроведени посети од страна на мониторинг тимот кои за време на посетите изврши увид во сите простории на казненопоправните установи и воспитно-поправната установа, обезбеди бесплатна правна помош и психијатриско советување на осуденички и осуденици, спроведе разговор со речиси сите директори на установите како и со вработените од редот на припадниците на затворската полиција, социјалните работници, психолозите, правниците итн.

Она што беше забележано е дека и покрај многуте заложби од страна на државата, меѓународните и домашните организации да се подобрат условите во казненопоправните и воспитно-поправната установа, системските недостатоци сè уште постојат. Очигледно е дека надлежните институции и понатаму немаат соодветна меѓусекторска соработка за проблемите со кои се соочуваат лицата лишени од слобода во овие установи, па поради тоа и потфрлуваат во исполнувањето на своите законски обврски за надминување на проблемите кои долго време се провлекуваат и оневозможуваат осудените лица да ги уживаат своите права и советно да се ресоцијализираат.

Пристапот до здравствена заштита, образование, соодветни материјални услови за живеење, програми за ресоцијализација и услови за нивно имплементирање, постпенална помош се сè уште незамисливи за лицата кои се наоѓаат на издржување казна затвор. Корупцијата и митото се дел од животот на осудените лица кои за тоа редовно нè информираат, но под страв да не ги загубат своите права и погодности во установата, формално не сакаат да ги пријават овие случаи. Повремените акции од страна на државните органи со кои се откриваат недозволените предмети за кои стручната, но и генералната јавност се запознаени дека ги има во овие

установи, се недоволни. Ножевите, острите предмети, мобилните телефони, дрогата и парите ќе ги има во казненопоправните установи сè додека одговорните лица не ја сносат одговорноста за тоа. Во спротивно, не само корупцијата, туку и насилството меѓу осудениците и насилството од страна на осудениците кон припадниците на затворската полиција ќе продолжи да биде честа пракса.

Проблемот со корупцијата дополнително се продлабочува бидејќи државата сè уште има пракса да поставува несоодветни кадри на раководни позиции без искуство и знаење да менаџираат со казненопоправните установи кои со својата работа можат да нанесат долготрајни последици на директна штета на осудените лица. Така, најголемата казненопоправна установа КПД Идризово беше и моментално е менаџирана од лица кои немаат никакво претходно искуство во затворскиот систем.

Дополнително, она што беше забележано, а особено загрижува, е малиот број на жалби кои се поднесени од страна на осудени лица на донесени решенија за изрекувања дисциплински мерки. Често пракса е осудените лица да ги немаат примено решенијата за изрекување дисциплинска мерка; на пример, доколку тие се наоѓаат во самица, решението е прикачено на вратата од самицата, а осудените лица успеваат да стапат во контакт со невладина организација, правник и/или адвокат откако ќе завршат со издржување на дисциплинската мерка. Така, во период од јануари до август 2022 година, до Управата за извршување на санкциите биле поднесени само 15 жалби од осудени лица и тоа 6 од КПД Штип, 5 од КПУ Затвор Скопје, 2 од КПУ Затвор Битола и 2 од КПУ Затвор Куманово. 5 од жалбите се уважени, а 9 се одбиени. Најчести причини за поднесување на жалбите се за пронајден мобилен телефон, физичка пресметка, физички напад, ненавремено враќање од користење погодности и внес на алкохол/наркотици.

Од КПД Идризово, најголемата казненопоправна установа во државата, не е пристигната ниту една жалба што само говори за фактот колку осудените лица немаат соодветен пристап до правото на жалба и не се поучени за користење на правото на жалба.

Како позитивна пракса може да се нотира дека Тренинг центарот за обука во рамки на КПД Идризово конечно започна да функционира и оваа година обучи нови кадри од редовите на припадниците на затворската полиција кои пред да започнат со работа поминаа неколкудневна обука во Центарот. Иако недоволно за соодветно запознавање на новите кадри

со работата во затворскиот систем, сепак значајно и позитивно е дека конечно започна спроведувањето на овие обуки.

Понатаму, државата продолжи да инвестира во подобрување на материјалните услови во казненопоправните установи, но некои од установите како затворените одделенија во КПД Идризово, КПУ Затвор Скопје и КПУ Затвор Охрид немаат никакви можности за подобрување на условите за живот. Не само што инфраструктурно немаат услови за подобрување, туку и некои од установите повторно се соочуваат со проблемот на пренатрупаност, како што се установите КПД Идризово, КПД Прилеп, КПУ Затвор Тетово, КПД Штип, КПУ Затвор Струмица, а некои се и под ризик да бидат пренатрупани, како КПУ Затвор Битола.

Пренатрупаноста, особено во КПД Идризово каде се наоѓаат повеќето од осудените лица кои се со најголем безбедносен ризик, е алармантен проблем за кој државата мора итно да изнајде решение, како и за останатите системски проблеми кои доколку не се надминат, ресоцијализацијата како една од главните цели на казната затвор, не можеме да очекуваме, а со тоа и да очекуваме да се намали стапката на криминалот во државата.

За таа цел, граѓанските организации одблизу ќе ја мониторираат имплементацијата на Националната стратегија за развој на пенитенцијарниот систем во Република Северна Македонија 2021-2025 година. Со имплементација на оваа стратегија, очекуваме правилна примена на законската и подзаконската регулатива, подобрување на условите и состојбата во затворите, но и јакнење на капацитетот и професионалноста на вработениот персонал, како и зајакнат надзор над работењето на пенитенцијарните установи. Иако се чини невозможно додека тоа не се направи, како што започнува и текстот на Стратегијата со зборовите на Нелсон Мандела, се надеваме дека државата во блиска иднина конечно ќе ги надмине системските проблеми во пенитенцијарниот систем.

КАЗНЕНОПОПРАВЕН ДОМ ИДРИЗОВО

со отворено одделение во Велес

ОПШТИ ПОДАТОЦИ

КПД Идризово, согласно податок од август 2020 година, има вкупен капацитет од 1253 легла, а во моментот на посета бројот на осудени лица што издржуваа казна беше 1115 лица. Од нив 77 беа жени што ја издржуваат изречената затворска казна во женското одделение на КПД Идризово.

МАТЕРИЈАЛНИ УСЛОВИ

Затворено одделение

Условите за издржување на казната затвор во КПД Идризово не ги задоволуваат минималните стандардни услови што предизвикува незадоволство кај затворениците. Ваквата констатација се надополнува и со укажувањата на граѓанските организации и Европскиот комитет за спречување на тортурата и друго сурово и нечовечко постапување (КПТ). Сепак, и покрај бројните забелешки и континуирани критики, во објектите „Зграда“ и „Амбуланта“ што го сочинуваат затвореното одделение на најголемата казненопоправна установа КПД Идризово, не се забележани никакви позитивни промени.

Осудените лица и понатаму издржуваат казна затвор во супстандардни услови, со високо ниво на влага, која во некои делови од установата достигнуваше дури 66 % од дозволен максимум од 50 %. Во објектот „Зграда“ во некои од собите се сместени по 10-12 лица во соби кои не ги задоволуваат стандардите ниту во поглед на големина ниту пак во поглед на материјални услови, влага и светлина. Инсекти (тавтабити) и други инсекти се лесно забележливи по сидовите во установата, а осудените лица имаат бројни убоди по телото од нив. Тие спијат на кревети на 3 ката, па често се случува осудените лица што спијат на третиот кат да паднат додека спијат. За споредба, во некои соби од овој објект, други осудени лица се ставени во поповолна положба, со тоа што во иста големина на соба издржуваат казна 2 или 3 лица во значително подобри услови за нив.

Дел од осудените лица, поточно речиси 10 лица во објектот „Зграда“ во 1 крило, 3 крило и 4 крило спиеја на под на душеци или пак импровизирани легла направени од ќебиња и перници. Осудените лица кои спијат на под

во ходниците немаат тоалети, па поради тоа се приморани да ги користат тоалетите на осудените лица кои имаат соба. Ваквата слика потврдува дека пренатрупаноста е сè уште нерешен проблем во оваа установа, кој се провлекува години наназад.

Покрај бројните забелешки во однос на материјалните услови, остри критики се упатуваат и за храната која, според кажувањата на осудените лица, им се дава еднаш во денот во недоволни количини, а нејзиниот квалитет е толку лош што голем дел од осудените лица кои имаат финансиски можности јадаат храна од надвор која им ја праќаат во пакети нивните блиски.

Во КПД Идризово нема трпезарија што може да се користи од осудените лица, па затоа во сите соби од установата можеа да се забележат ножеви и друг прибор за јадење. Ваквата појава е недозволена и сериозна, имајќи предвид дека оваа установа, особено затвореното одделение, е местото каде се сместени осудениците лица со најголем безбедносен ризик во државата. Оттука е неприфатливо ножевите и останатиот прибор да се наоѓаат во овие простории. Тие често се употребуваат во вербални и физички расправи помеѓу осудените лица, а припадниците на затворската полиција при вршење на своите должности се често пати повредувани од страна на осудените лица со овие остри предмети.

Дел од собите немаат бојлери, па така осудените лица во најкритичниот дел од установата со најниско ниво на хигиена, 4-тото крило, каде во најголем дел се сместени осудени лица од ромска етничка припадност, се принудени да импровизираат со кабли за затоплување на водата за капење поради што имало и случај на струен удар кај едно осудено лице кое се здобило со телесни повреди при туширање.

Во затвореното одделение во „Зграда“ се наоѓаат и просториите за самица, кои беа затекнати во супстандардни услови, со влага во висина од 60 %, без можност за проветрување на просторијата со свеж воздух, без доволно природна светлина ни вештачка светлина, а тоалетите во самицата беа затекнати во најниско ниво на хигиена. Поради осудените лица за случајот „Диво Населје“ и нивниот посебен режим на движење надвор и забраната да имаат контакт со други осудени лица, лицата кои се сместени во самица имаат можност да шетаат надвор помалку од еден час во текот на денот, што беше потврдено и од припадник на затворската полиција. Осудените лица кои беа сместени во самица нè известува дека не се редовно прегледувани од страна на доктор. На решенијата за изрекување дисциплинска мерка тие немаа вложено жалба бидејќи

решението не им било доставено, туку отпосле прикачено на вратата од просторијата од надворешната страна.

Приемното одделение во установата во моментот на посетата броеше 17 лица. Во просторијата беше забележана влага од 62,3 %. За време на посетата можеше да се забележи дека каблите за струја во тоалетот сè уште висат и предизвикуваат опасност по здравјето и животот на осудените лица. Осудените лица сместени во приемното одделение се задржуваат многу долго, од 17 дена до 4 месеци, поради безбедносни причини.

Објектот наречен „Амбуланта“ треба целосно да се сруши како и објектот „Зграда“. Тука простор за реконструирање и подобрување на постоечките услови нема. Влагата е присутна во сите простории, хигиената е на најниско ниво, а голем број од осудените лица кои се тука сместени страдаат од некаков вид на ментални нарушувања.

Имајќи ја предвид категоријата на лица кои издржуваат казна во затвореното одделение, државата треба да вложи посебни напори за развивање добра внатрешна атмосфера во овие одделенија. Тоа е во интерес не само на хуманото постапување кон осудените лица во одделението, туку и за одржување ефикасна контрола, безбедност и сигурност на персоналот.

Полуотворено и отворено одделение

Овој дел од установата е нов, непроменет од претходната посета, собите се со значително подобри материјални услови отколку собите во затвореното одделение. Има доволно проток на дневна светлина, вентилација, вештачка светлина, а хигиената е исто така на доста позадоволително ниво. Од 11 август 2022 се отворени нови простории во отвореното одделение на установата со капацитет за 30 осудени лица.

Полуотвореното одделение брои 206 осудени лица, додека пак отвореното брои 133 осудени лица.

Женско одделение

Во овој дел од установата се направени некои реконструкции со кои се подобрени материјалните услови за осуденичките, како нов под и нови ПВЦ прозорци и врати. Осуденичките се жалат на присуство на тавтабити и вошки во установата, слаба комуникација со воспитувачките, слаба хигиена во тоалетите, неможност да ги набават потребните лекови, како и

на недостиг од гинеколошки услуги кои Министерството за здравство има обврска да им ги обезбеди.

Телефонската говорница во женското одделение е нефункционална, а таблетот, според искази на некои осуденички, најчесто го користат едни исти лица. Осуденичките освен отворен простор каде има клупа со столчиња, немаат на располагање никакви услови за слободни, спортски и вокациски активности.

Во женското одделение нема ниту соодветна просторија во која осуденичките ќе може да остваруваат контакти со своите деца, а која просторија треба да нуди релаксирачка и рекреативна атмосфера.

Видеонадзорот во женското одделение е сè уште нефункционален.

Девојчиња кои издржуваа воспитно поправна мерка во КПД Идризово

Просторот кој беше наменет за девојчињата кои издржуваат воспитно поправна мерка е само една соба со кревети, во која беше забележано присуство на влага. Девојчињата два часа во текот на денот го поминуваа времето надвор, а по кажување на припадничките на затворската полиција, тие често го поминувале времето надвор заедно со возрасните осуденички, кои имале подобро поведење и однесување. Девојчињата кои издржуваат воспитно поправна мерка не се вклучени во образовниот процес, немаат услови за квалитетно поминување на слободното време, стручно оспособување, а воспитувачките за возрасните осуденички се истите кои работат и со девојчињата упатени на заводска мерка. По кажување на девојчињата, тие често биле сведоци на вербални расправи помеѓу возрасните осуденички бидејќи биле оддалечени само неколку метри од нив.

Во време на објавувањето на овој извештај, ниту едно девојче не се наоѓа на издржување воспитно поправна мерка.

ЗДРАВСТВЕНА ЗАШТИТА

Здравствената заштита во установата се спроведува преку 1 докторка и 2 медицински сестри кои се во установата само неколку часа во текот на денот, што не е доволно за установа која брои над 1000 осудени лица со најразлични здравствени проблеми. За време на посетата, припадниците на затворска полиција добија дури 3 барања за лекарски преглед, кои не

можеа да се спроведат бидејќи докторката ја напуштила затворската установа во 12:30 часот.

Психијатрите од тимот остварија разговор со вкупно 53 осуденици и 7 осуденички. Добиени се информации за дрога во затворот (марихуана, хероин и кокаин), бупренорфин на илегален пазар, бензодијазепини, бариери за вклучување во третман со бупренорфин и прекин на лекување со бупренорфин без согласност на лицата, како и други лекови во затворот, тешка пристапност до лекар и психијатар. Дел од лицата во затворот имаат долгови поврзани со употреба и набавка на дрога и психоактивни супстанции што резултираат со насилство, стрес и траума. Недостигот на здравствен персонал придонесува за отсуство на редовни скрининзи за депресија, суицидалност и употреба на супстанции.

Неопходно е да се обезбеди терапија бупренорфин за сите осуденици на кои им е потребна, со цел континуиран третман на осудените лица без прекини од кои било причини, вклучително и ненавремено спроведување постапка за тендер од Министерството за здравство. На овој начин ќе се спречи „црниот пазар“ и ќе се влијае за намалување на насилството, стресот и другите психички и соматски последици.

При планирање третман со ОАТ, потребно е да биде вклучено осуденото лице, а во одлуката за кој лек ќе се применува да се води сметка повеќе за одговорот од третманот кај тоа лице отколку за потребите на институциите во смисла на финансиска заштеда, која на крај многу повеќе чини.

РАБОТЕН АНГАЖМАН И СЛОБОДНИ АКТИВНОСТИ

Покрај стандардното работно ангажирање на осудените лица во редарство, хигиена, пералница, кујна и слично, осудените лица во најголемата казненопоправна установа во државата немаат никакви услови и програми за стручно оспособување и квалитетно поминување на слободното време.

ПРАВНА ПОМОШ

Беше спроведен разговор од страна на адвокат со вкупно 38 осудени лица, од кои 8 се жени осуденички. Најчести основи за кои осудените лица во оваа установа побарале правно советување се во врска со здравствената заштита, материјалните услови, храната, правото на условен отпуст, преместување во друга казненопоправна установа и остварување на правото на посета. Дел од осудените лица се пожалија дека биле жртви на корупција и дека во установата сè што ќе посакаш, можеш да добиеш со

пари како: кревет, телефон, топла вода, медицинска терапија, преместување во друга установа, користење погодности итн. Голем дел од осудените лица се пожалија од односот на психијатарот во установата, како и дека поради недостиг на медицински персонал, не можат да стигнат на ред да бидат прегледани. Некои наведоа дека некогаш кога поднесуваат молба за прекин на издржување казна затвор поради здравствени причини, медицинската документација им останува некаде „заглавена“ со седмици бидејќи извештаите не се потпишуваат од страна на докторот во установата поради преголем обем на работни обврски.

ДИСЦИПЛИНСКИ ПОСТАПКИ

Во период помеѓу јануари и август 2022 година се покренати вкупно 324 дисциплински постапки против осудени лица и тоа: 95 за поседување на мобилен телефон, 8 за поседување на метадон и бупренорфин, 79 за бегство и одалечување од установата, 5 за конзумирање на алкохол, 21 за дрзок однос кон службени лица, 30 за злоупотреба на дадена погодност и 86 за физичка пресметка.

Изречени се вкупно 324 дисциплински мерки и тоа: 2 опомени, 22 јавни опомени, 196 самици од 3 до 14 дена, 91 условни дисциплински мерки и 13 забрани за користење погодности од 1 до 3 месеци.

КПД Идризово не води статистика за вкупниот број на поднесени жалби до Управата за извршување на санкции. Управата достави статистика дека во период од јануари до август 2022 година не е поднесена ниту една жалба на решение за изрекување на дисциплинска мерка од страна на осудено лице од КПД Идризово.

ПРЕПОРАКИ:

- 1.** Условите во објектите „Зграда“ и „Амбуланта“ се крајно нехумани и деградирачки за осудените лица. Министерството за правда и Управата за извршување на санкции мора итно и неодложно да најдат решение за надминување на оваа состојба во која се наоѓаат осудените лица кои издржуваат казна затвор во затвореното одделение од установата;
- 2.** Министерството за правда, Управата за извршување на санкциите и КПД Идризово да преземат мерки за трајно отстранување на ножевите и другите остри предмети од просториите на осудените лица;

- 3.** Министерството за здравство да обезбеди соодветен пристап до здравствена заштита за осудените лица и тоа:
- обезбедување лекови и доволен број на здравствени работници за да се подобри достапноста и пристапноста до лекови, лекар, психијатар, гинеколошки и стоматолошки услуги;
 - неопходно е да се обезбеди терапија бупренорфин за сите оние на кои им е потребен, со што ќе се превенира „црн пазар“, како и насилство, стрес и други психички и соматски последици. Потребно е обезбедување континуиран третман со бупренорфин без прекини од кои било причини, вклучително ненавремено спроведување постапка за тендер од Министерството за здравство;
 - при планирање третман со ОАТ, потребно е да биде вклучено и осуденото лице. При донесување на одлуката кој лек ќе се применува, потребно е да се води сметка повеќе за одговорот од третманот кај тоа лице отколку за потребите на институциите во смисла на финансиска заштеда;
 - психоедукација на лицата на терапија со ОАТ за несаканите ефекти при неадекватно воведување бупренорфин, ризиците од предозирање, ризиците од преносливи болести по крвен пат и од супоптимално дозирање, како и мотивација на пациентите за третман со адекватна доза и лек;
 - преглед од лекар/психијатар при прием во установата, како и понатамошно континуирано следење на здравствената состојба со цел скрининг за депресија, суицидалност, употреба на дроги и други психички растројства кај сите осудени лица, како и оние кои издржуваат дисциплинска мерка во самица;
 - при сите здравствени интервенции потребно е информирање на осудените лица на начин разбирлив за нив со што би се превенирал стресот, напнатоста, депресивноста и неизвесноста.
- 4.** Министерството за правда, Управата за извршување на санкциите и КПД Идризово да обезбедат услови за слободни, спортски, едукативни и вокациски активности за сите осудени лица за квалитетно поминување на слободното време;
- 5.** Министерството за правда и Управата за извршување на санкциите да спроведат трансфер на девојчињата кои издржуваат воспитно поправна мерка во друг објект, кој ќе ги исполнува условите за нив и

6. Управата за извршување на санкции да воспостави функционален видеонадзор во целата установа, а особено во женското одделение каде воопшто нема.

ОТВОРЕНО ОДДЕЛЕНИЕ ВЕЛЕС ПРИ КПД ИДРИЗОВО

ОПШТИ ПОДАТОЦИ

Отвореното одделение Велес при КПД Идризово брои вкупно 34 осудени лица, додека капацитетот на установата е околу 50 лица. Во установата се вработени 16 лица, од кои 14 се припадници на затворска полиција и 1 воспитувачка која е и раководителка на секторот за ресоцијализација.

МАТЕРИЈАЛНИ УСЛОВИ

Во објектот покрај осудени лица со отворен третман, казна затвор издржуваат и лица со полуотворен третман, со изречена казна затвор помала од 3 години.

Објектот брои две соби за 4 осудени лица и шест соби за 8 осудени лица. Собите беа релативно чисти, со доволно дневна светлина, чисти душеци, постелнина, маси за јадење. Во дел од собите беа забележани и ножеви кои може да послужат за (само)повредување.

Во тоалетите беше забележано ниско ниво на хигиена. Дополнително, функционални се само 2 туша од вкупно 4, а во ниту еден тоалет не е приспособена тоалетната школка, односно во сите тоалети осудените лица имаат на располагање само чучевци, што го отежнува пристапот на повозрасните лица, лицата со здравствени проблеми и лицата со попреченост.

Во подрумските простории е поставена маса за пинг-понг и теретана, но поради местоположбата на просторијата, беше присутно големо количество на влага што ги спречува осудените лица да ја користат оваа просторија. За време на посетата сите осудени лица седеа во ходникот кај собите и ниту едно лице не користеше некои од реквизите за слободни активности.

Осудените лица го користат службениот телефон од установата за контакти со надворешниот свет. Во објектот има и пералница со 2 машини кои ги користат осудените лица.

Раководителот на објектот нè информираше дека една соба за изолација пробувале да ја направат функционална како ќелија за издржување казна затвор.

Храната во објектот се доставува по претходно одобрен план од КПД Идризово.

Функционален видеонадзор во отвореното одделение нема.

ЗДРАВСТВЕНА ЗАШТИТА

Здравствената заштита во Велес се обезбедува преку Итната медицинска помош. За време на посетата беше забележано дека голем дел од пакетчињата со лекови се со поминат рок, поради што беше укажано лековите да се отстранат од шкафот и да се фрлат. Терапијата ја делат припадниците на затворска полиција, а дел од осудените лица имаа терапија и во своите соби. Во објектот има импровизирана амбуланта каде се вршат прегледите на осудените лица, а од вработените добивме информација дека комуникацијата меѓу двете институции е отежната, па често се случува здравствениот кадар од Идризово да нема информација кои осудени лица се препратени на издржување казна во отвореното одделение во Велес.

РАБОТЕН АНГАЖМАН

Три осудени лица се работно ангажирани надвор од установата, четири во кујна, едно како возач и неколку осудени лица за одржување на хигиената во установата.

ПРАВНА ПОМОШ

За време на посетата беше остварен разговор со шест осудени лица, кои имаа поплаки за остварување на правото на условен отпуст и пристапот до здравствена заштита.

ПРЕПОРАКИ

- 1.** Подобрување на материјалните услови во тоалетите, со цел нивно непречено користење од сите лица;
- 2.** Да се посвети внимание на роковите на траење на лековите и оние кои се со изминат рок навремено да се отстранат, односно уништат;

3. Да се подобри комуникацијата помеѓу службите и здравствениот сектор во КПД Идризово за споделување информации кои осудени лица се препратени на издржување казна затвор во отвореното одделение Велес и
4. Да се обезбедат соодветни услови за слободни, рекреативни и вокациски активности во отвореното одделение Велес.

КПД ШТИП

ОПШТИ ПОДАТОЦИ

Посетата на затворот започна со разговор со директорот на установата кој сподели информација дека во затворот во моментот на посетата казната ја издржуваат 231 осудено лице, од кои 15 осудени лица биле во бегство, 74 осудени лица се сместени во затвореното одделение, а 142 во полуотвореното одделение. КПД Штип располага со капацитет од 210 легла/места.

Во установата се вработени 102 униформирани лица. Како сериозен проблем се издвојува малиот број на вработени во администрација каде што од 18 лица само двајца се задолжени за остварување на ресоцијализација на осудените лица. Овој сериозен проблем директорот и воспитувачите го решаваат со зачестени средби со осудените лица, со непосредни разговори, но и со определување еден ден во неделата за директни разговори со директорот на установата, по претходно поднесено барање за средба (најчесто напишано на лист хартија и потпишано од осуденото лице). Еден од главните проблеми со кои се соочува затворот е токму ресоцијализацијата на осудените лица. Имено, во секторот на ресоцијализација бројот на воспитувачи е сведен на две лица кои работат со сите осудени лица. Во оваа установа се води и интерна книга на остварени средби меѓу воспитувачите и осудениците, каде што се запишуваат податоци за осудениците, поплаката, времето и потписот од осуденикот дека бил воден разговор. На тој начин, од затворската управа сметаат дека се избегнуваат претходни проблеми кога затворениците се жалеле дека не биле водени разговори, спротивно на тврдењата на вработените.

Хигиената и редот во административниот дел и во амбулантата, се одржуваат на соодветно ниво.

Пренатрупаноста во КПД Штип продолжува да претставува сериозен проблем поради зголемениот број на осудени лица упатени да ја издржуваат затворската казна во оваа установа која нема доволен капацитет за сите лица кои се упатени тука.

Пред посетата од страна на Министерството за внатрешни работи, а во соработка со Управата за извршување на санкции, беше извршен претрес за наркотици во установата при што не беше пронајдена дрога, но беа пронајдени елементи дека биле користени наркотични средства. Од тие

причини, во приемното одделение имаше лица кои го надминале законски предвидениот максимум за останување таму. По завршувањето на полициската акција, директорот соопшти дека лицата ќе бидат соодветно сместени во ќелии.

За време на посетата беше извршен разговор со ангажираниот доктор во установата за третманот на осудените лица, особено за третманот на зависниците од наркотични средства, како и лицата кои се соочуваат со психички проблеми. Во амбулантата поставени се нови кревети и душеци во болничките соби. Амбулантата е снабдена со нов апарат за ЕКГ, ортоскоп, офтамолоскоп, боца со кислород и нови инструменти потребни за извршување на задачите.

МАТЕРИЈАЛНИ УСЛОВИ

Целиот затвор е обновен со 36 нови радијатори, а набавена е и нова печка за подготовка на леб што осудените лица го спремаат сами.

Просторијата за видување која е сместена во делот на амбулантата е реновирана со нова спална, нова комора и целосно реновирани тоалет и бања.

Приемното одделение се реновираше за време на посетата. Поставена е пристапна рампа за лицата со попреченост во влезот на зградата. Поставени се нови плочки во одредени делови од затворот.

Поставен е нов систем за соларна енергија. При проверка на магацините се утврди добра опременост и при увид во кујната и магацините можевме да видиме напредок во подготвување на храната и менито за осудените лица. Од страна на осудените лица се потврди дека има напредок во храната која ја добиваат за разлика од претходната посета.

Самици

Во самиците најчесто на лица кои беа сместени таму, иако биле распоредени во другите крила. Таквата состојба се должи на пренатрупаноста и немањето место за нивно соодветно сместување. Изненадува податокот дека некои од осудениците доброволно бараат да бидат сместени во овој дел. Сепак, сместувањето во овие простории останува да биде понижувачко и нехумано зашто не овозможуваат никаква приватност ни за користење тоалети, ниту пак ги исполнуваат минималните стандарди за големина на простории, осветлување, вентилација итн.

Полуотворено одделение

Пренатрупаноста во установата е општо видлива, но се менаџира согласно можностите. Сите простории во полуотвореното одделение се со унифицирани маси и столчиња поставени од страна на установата. Прозорите се ПВЦ и новопоставени. Во сите простории се поставени нови комоди и лед светло. Сменети се вратите и дел од просториите се бојосани.

Библиотеката има голем избор на книги и се користи од страна на осудените лица.

Затворено одделение

Затвореното одделение се наоѓа во посебна зграда што е целосно издвоена од останатиот дел од КПД. Лицата имаат посебно место за шетање, а од страна на установата бевме информирани дека се подготвува дел во дворот кој ќе биде градина и ќе се користи за работно ангажирање на осудените лица во затвореното одделение. Секој кат располага со три простории за дневен престој. Во крилата има видлива разлика во позитивен контекст во одржување на хигиената, особено во тоалетите. Во сите крила редовно се врши дезинсекција и дезинфекција, но одредени осудени лица се пожалија на појава од тавтабити, при што ни беше укажано дека редовно се прска против инсекти. Секако, потребно е соодветно одржување на хигиената од самите осудени лица. Во тоалетите се поставени нови плочки, но во одредени ќелии дел од плочките беа скршени. Затворската управа ги менува и санира во согласност со можностите.

Во однос на делот на образование, од страна на затворот бевме известени дека 46 лица завршиле образование и се чека нивно сертифицирање, односно доделување дипломи за завршено образование.

РАБОТЕН АНГАЖМАН

Во дворот на установата се гради отворен амфитеатар и градина од страна на осудените лица. Позитивна нота е дека голем дел од осудените лица се работно ангажирани и резултатите се видливи, особено во дворот на затворот каде освен амфитеатарот, се работи на сите полиња. Теретаната е реновирана со нови плочки, донесени се 5 нови мултифункционални

справи и нова пинг-понг маса. За осудените лица кои работат во резбарство, донесени се нови машини за резбарство.

ПРАВНА ПОМОШ

За време на посетата беше остварен разговор со четири осудени лица чии поплаки се однесуваа на пристапот до здравствена заштита, прогресирање во полиберален третман, преместување во друга казненопоправна установа како институција и за правото за користење погодности.

ПРЕПОРАКИ:

- 1.** Преземање мерки за елиминирање на пренатрупаноста во установата од страна на Управата за извршување на санкции. Осудените лица не треба да издржуваат казна затвор во простории наменети за издржување дисциплинска мерка – самица, од причина што нема доволно просторен капацитет;
- 2.** Министерството за здравство да преземе мерки за соодветен пристап до здравствена заштита на осудените лица и тоа:
 - неопходно е скрининг за дрога при прием (без одлагање) за рана детекција и интервенција на лица кои употребуваат дрога;
 - навремено да се прави (без одлагање) проценка/дијагноза врз основа на анамнестички податоци, лабораториски анализи, хетеро податоци од институцијата од каде што се префрла осуденото лице и др.;
 - третманот на опијатна зависност да започне веднаш по приемот (без одлагање), со метадон или бупренорфин секогаш кога постои индикација за тоа;
 - при префрлање лице кое е со синдром на опијатна зависност, неопходно е да се обезбеди континуиран третман доколку третманот е веќе започнат и интеринституционална соработка, што не значи дека лице кое не започнало третман претходно не може да започне третман доколку постои индикација за тоа;
 - да се направи обука на кадарот – психијатрите во Центарот во Штип за воведување и третман со бупренорфин;

- третманот на лицата во казненопоправна установа е грижа на државата и лековите не треба лицата сами да ги купуваат;
- трамадолот не е лек за одржување кај опијатна зависност според медицина базирана на докази и затоа треба да се применуваат бупренорфин или метадон;
- неопходно е документирање на насилството во затворот, како и телесните повреди;
- потребно е покачување на дозата со метадон, а не тоа да се постигнува со интеракција од други лекови, особено не со бензодијазепините и
- неопходно е етикетирање на амбалажата за чување метадон (доза, датум, време за кое треба да се употреби лекот, име на лекот во амбалажата и др.).

КАЗНЕНОПОПРАВЕН ДОМ ПРИЛЕП

ОПШТИ ПОДАТОЦИ

Казненопоправниот дом Прилеп има вкупен капацитет за 131 лице, а во моментот на посетата бројот на осудени лица што издржуваа казна беше 108 осудени лица.

Во установата се вработени вкупно 68 лица, од кои 46 се затворска полиција, 6 вработени лица во сектор за ресоцијализација, 3 инструктори, правник, готвач, 2 ветеринара и останатите се вработени во администрација.

МАТЕРИЈАЛНИ УСЛОВИ

Во КПД Прилеп има приемно одделение, отворено одделение, полуотворено одделение и затворено одделение, теретана, занимална, пералница, кујна, трпезариска просторија, просторија за преглед и посети, амбуланта и аптека, шеталиште и фарма.

Просториите за издржување дисциплинска мерка самица беа затекнати во супстандардни услови, со стари и нечисти душеци и перници, нечисто лавабо и чучавец, а во едната просторија немаше функционален систем за повикување.

Лицата кои се со затворен третман ВЗ и оние кои се во приемно одделение, во одредени случаи поради немање доволно просторни капацитети се сместени во заедничка просторија што може штетно да влијае врз новопримените осудени лица и нивната понатамошна ресоцијализација. Овие простории се во релативно добра состојба, со соодветни кревети и тоалети во собите. Во овој дел осудените лица на располагање имаат празно шеталиште и телефонска говорница која може да ја користат за контакти со надворешниот свет.

Затворено одделение

Во затвореното одделение од установата има две соби со по 8 и 9 кревети. Големината на собите која не е поголема од 16 м² не е соодветна за бројот на осудени лица кои се сместени во нив. Во овие соби беше забележано и зголемено ниво на влага и небојосани сидови. Тоалетот во овој дел е со значително ниско ниво на хигиена, со 1 туш и 2 чучевци.

Приемно одделение

Приемното одделение во установата има две соби – во едната соба се сместени 5 лица, а во другата 7 лица. Тоалетот е затекнат во нехигиенски услови, со скршено огледало и со функционален 1 туш и 2 чучевци.

Отворено и полуотворено одделение

Отвореното и полуотвореното одделение во установата имаат вкупно 15 соби кои се релативно во добра состојба, опремени со кревети, маси и столчиња. Осудените лица на располагање имаат и соба за дневен престој, како и целосно опремена библиотека со книги на повеќе јазици. Библиотеката е реконструирана и обновена откако целосно изгоре во пожар. Тоалетот во овој дел од установата е во значително подобра состојба од другите тоалети. Шеталиштето кое сите осудени лица го користат е опремено со фудбалски гол, кошаркарски кош и клупа.

ЗДРАВСТВЕНА ЗАШТИТА

Здравствената заштита се обезбедува во Затворот преку две медицински сестра кои се секој ден во установата, во период од 7:30 до 15:30 часот, а по потреба и на повик. Медицинските сестри, иако се веќе 3 години секојдневно во установата, немаат регулирано редовен работен однос. Психијатар во установата доаѓа 2 -3 пати во месецот и по потреба. Осудените лица користат стоматолошки услуги надвор од установата. Медицинската терапија во целост ја набавува установата од сопствени средства. Во моментот на посетата 14 осудени лица беа на метадонска терапија и 3 осудени лица на терапија со бупренофин.

Психијатарот за време на посетата утврди дека осудените лица кои се зависници се лекуваат со несоодветна терапија за опијатна зависност, па така наместо со соодветна терапија, осудените лица се лекуваат со трамадол, лекселиум, санвал итн. Голем дел од осудените лица се приморани самостојно да набавуваат бупренофин, поточно 15 осудени лица добиваат рецепт од психијатар, од кои само 3 лица го добиваат бесплатно преку Министерството за здравство. Осудените лица им даваат пари на командирите за да го набават лекот од аптека и потоа тие го предаваат на медицинските сестри кои секојдневно ја дистрибуираат терапијата до пациентите супервизирано (под надзор) наутро и попладне. Доколку некое лице прима бупренорфин навечер, вечерната доза

супервизирано (под надзор) ја делат командирите. Иако голем дел од овие осудени лица и нивните семејства се наоѓаат во социјален ризик и немаат средства за да ја набават терапијата, тие се приморани да го прават тоа. Така, некои осудени лица поради немањето доволно средства, примаат бупренофин во помала доза од потребната, други ја продаваат својата облека за да го набават лекот, а некои членови на нивните семејства ја трошат социјалната помош за да го набават лекот.

Поради оваа состојба, постои илегален пазар за бупренорфин во установата каде што една лингвалета од 2 мг чини околу 200 денари, а од 8 мг околу 400 денари. Презервативи нема на достапни места за затворениците, иако затворската полиција тврди дека нема проблем ако некој бара презерватив да добие.

РАБОТЕН АНГАЖМАН И СЛОБОДНИ АКТИВНОСТИ

По кажување на директорот, околу 33 осудени лица се работно ангажирани. Најголем предизвик за директорот е процесот на ресоцијализација бидејќи осудените лица немаат услови за да се стекнат со некакви работни вештини во установата, ниту пак имаат услови за едукативни и други вокациски активности. Покрај шеталиштето за осудените лица во отвореното и полуотвореното одделение кое е опремено со фудбалски гол и кош, шеталиштето за осудените лица во затворено одделение е празно.

ПРАВНА ПОМОШ

Вкупно 12 осудени лица побараа правно советување во врска со правото на условен отпуст, користење погодности, како и пристапот до здравствена заштита.

ДИСЦИПЛИНСКИ ПОСТАПКИ

Од јануари до август 2022 година, во КПД Прилеп се водени вкупно 68 дисциплински постапки и тоа најмногу за сторени престапи за поседување и користење мобилен телефон, поточно 52 вакви престапи за кои е изречена дисциплинска мерка самица без право на работа од 3-14 дена. Ниту едно осудено лице нема поднесено жалба на изречената дисциплинска мерка.

ПРЕПОРАКИ:

- 1.** Управата за извршување на санкции и КПД Прилеп да вложат напори за да се подобрат условите во самиците со цел исполнување на потребните стандарди;
- 2.** КПД Прилеп во иднина да вложи напори лицата од приемно одделение и оние кои веќе имаат доделен третман да не бидат сместувани во заеднички соби;
- 3.** Управата за извршување на санкциите и КПД Прилеп да преземат мерки за подобрување на условите во тоалетите во затвореното и приемното одделение;
- 4.** КПД Прилеп да не сместува во една соба повеќе осудени лица од законски дозволеното;
- 5.** Министерството за здравство да преземе мерки за подобрување на пристапот до здравствена заштита и тоа:
 - потребно е сите лица кај кои има индикација за третман со бупренорфин да добијат бупренорфин без плаќање од свои средства, туку од програмата за зависности на Министерството за здравство;
 - потребна е обука на здравствениот персонал за фармаколошкиот третман на опијатната зависност;
 - потребно е документирање на сите промени во медицинската документација за да соодветствува со актуелната состојба;
 - потребно е редовно мониторирање (скрининг за употреба на супстанции) и проценка на состојбата на лицата кои се вклучени во програма за третман со опиоиди од страна на здравствените работници и тоа не само при вклучување на терапијата, туку редовно и повремено, особено при донесување одлука за намалување или зголемување на терапијата;
 - потребна е психоедукација за лицата со зависност во затворот;
 - потребно е да се набави сеф за чување на метадонот во амбулантата на затворот;

- потребни се едукации за болестите на зависност, третманот и бенефитите од тоа за униформираните лица и останатиот персонал во затворот;
- потребно е да се обезбеди пристапност до презервативи.

КАЗНЕНОПОПРАВНА УСТАНОВА КУМАНОВО

со отворено одделение во Крива Паланка

ОПШТИ ПОДАТОЦИ

Во моментот на посетата во КПУ Куманово имаше вкупно 124 осудени лица и 30 притворени лица.

Казненопоправната установа брои вкупно 106 вработени лица, од кои 75 се вработени во редовите на затворска полиција и тоа 68 мажи и 7 жени, а 31 лице е вработено во администрација.

МАТЕРИЈАЛНИ УСЛОВИ

Во установата има полуотворено, затворено, приемно и притворско одделение.

Собите и ходниците на казненопоправната установа имаат ниско ниво на хигиена. Забележано беше дека во некои од просториите нивото на влага и светлина беа на граница на дозволеното. Во повеќето од собите беа забележани нечисти душеци, постелнини, како и скршено стакло од прозорец за кој тимот побара да се отстрани. Некои од собите немаа вештачка светлина, односно сијалиците беа скршени. Дел од самиците беа свежо бојосани за време на посетата, а во дел од нив беа забележани расклатени маси за кои тимот побара да се променат, како не би послужиле за (само)повредување.

Установата сè уште се соочува со проблеми со водоснабдувањето, а за време на посетата директорот информира дека очекува да дојдат претставници од компанија која треба да го прегледа теренот со цел изнаоѓање решение за овој проблем кој датира од самото отворање на установата.

За време на посетата, дел од просториите се молерисуваа, а како позитива беше нотирана новонаправената бања за осудени лица, како и направениот мијалник во затвореното одделение од установата што им овозможува на осудените лица полесен пристап до вода, која ја немаат во собите. Во тоалетите тушевите беа функционални, за разлика од порано кога едвај само 1 или 2 туша беа во функција.

Во затворот има и простории кои служат за кујна, трпезарија, работилница, училница, соба за верски обреди, библиотека, теретана и

две простории за посета на осудени и притворени лица и пералница. Во кујната за време на посетата немаше истакнато распоред за храна за тековната недела, но тимот беше информиран дека распоредот бил направен и одобрен од директорот.

Шеталиштето за лицата во полуотворено одделение е широк простор во кој има игралиште за кошарка.

РАБОТЕН АНГАЖМАН

Во установата осудените лица кои се ангажирани се занимаваат со редарство. За време на посетата не беше затекнато ниту едно лице што е работно ангажирано. Во установата се вработени 1 референт за едукација на осудените лица од областа на полјоделие и сточарство и 1 за едукација на осудените лица од областа на браварство – занаетчиски работи.

ЗДРАВСТВЕНА ЗАШТИТА

Здравствената заштита во КПУ Куманово ја спроведува медицинскиот техничар вработен во установата. Доктор во установата доаѓа два пати во неделата, а поради големата раздалеченост на установата од градовите Куманово и Свети Николе, итната медицинска помош не може навремено да пристигне за да им обезбеди здравствена заштита на осудените лица.

Психијатрите од тимот спроведоа разговор со вкупно 11 лица. Од разговорот на психијатрите со осудените лица се воспостави дека помеѓу осудениците има лица со растројство од употреба на психоактивни супстанции кои се третираат со „сува терапија“, како што ја нарекуваат вработените во установата, која секако не е третман според медицина базирана на докази што резултира со насилство, тепачки, состојби на депресија, анксиозност, автогресија, обиди за суицид, агресија и формирање црн пазар со лекови за третман на зависност според медицина базирана на докази. Во затворот е присутна и дрога – марихуана и илегано набавени лингвалети бупренорфин според исказите на вработените и осудените лица.

Со сите осудени лица со кои е спроведен разговор постои растројство предизвикано од употреба на супстанции, кои страдаат од коморбидни состојби како анксиозност, депресија, автогресија, агресија итн. Иако дел од нив се лица со опијатна зависност, во затворот нема можност за третман со опиоид агонистичка терапија (ОАТ), а само мал дел од лицата во затворот зависни од опијати сами купуваат ОАТ-терапија според медицина базирана на докази. Неадекватниот третман носи ризик од

јатрогена зависност од анксиолитици и кај сите осудени лица е утврдено дека има развиена зависност од анксиолитици која е тешко лечлива за разлика од опиоидната зависност, која доколку адекватно се лекува, ги намалува коморбидните растројства, агресијата и црниот пазар.

ПРАВНА ПОМОШ

Беше спроведен разговор со вкупно 10 осудени лица кои имаа потреба правно да се советуваат. Најчести проблеми со кои тие се соочуваат се во врска со здравствената заштита, храната во установата, уживањето погодности, преместувањето во друга казненопоправна установа итн.

ДИСЦИПЛИНСКИ ПОСТАПКИ

Од јануари до август 2022 година се воделе вкупно 29 дисциплински постапки и тоа 26 за потешок дисциплински престап и 3 за полесен дисциплински престап. Од потешките дисциплински престапи, најчести се злоупотреба на погодности и тоа 11 престапи и 7 за бегство или обид за бегство од издржување на казната затвор. Правото на жалба го искористиле 3 лица за сторен потешок дисциплински престап, додека во евиденцијата на Управата за извршување на санкции стои дека 2 лица го искористиле правото на жалба од оваа установа.

ПРЕПОРАКИ:

- 1.** Министерството за правда и Управата за извршување на санкции заеднички со КПУ Куманово да изнајдат решение за проблемот со водоснабдувањето;
- 2.** Управата за извршување на санкциите да вложи напори за доопремување на шеталиштето за осудените лица во затвореното одделение со цел повеќе услови за квалитетно поминување на слободното време;
- 3.** КПУ Куманово да вложи напори за подобрување на хигиената во установата и
- 4.** Министерството за здравство да обезбеди:
 - опиод агонистичка терапија, но и да им спроведе обука на вработените, вклучително и на психијатрите кои работат со осудени лица зависници од опијати;

- осудените лица кои имаат опијатна зависност да не се упатуваат во установи каде нема на располагање опиод агонистичка терапија, без разлика дали лицето во моментот ја прима терапијата или не, поради тоа што станува збор за хронична и рецидивистичка болест;
- тестирање на осудените лица кои се зависници од ХИВ, хепатит Ц и Б, како и третман на хепатит Ц, кој ако не се третира, може сериозно да го загрози здравјето на осудените лица.

ОТВОРЕНО ОДДЕЛЕНИЕ КРИВА ПАЛАНКА ПРИ КПУ КУМАНОВО

ОПШТИ ПОДАТОЦИ

Отвореното одделение Крива Паланка при КПУ Куманово брои вкупно 20 осудени лица, додека капацитетот на установата е 23 лица. Вработени лица има вкупно 12, од кои 7 се вработени во редовите на затворска полиција, 2 инсталатора, кувар, благајник и раководител.

МАТЕРИЈАЛНИ УСЛОВИ

За време на посетата беше забележано дека собите во објектот се реконструирани. Во објектот има вкупно 5 соби, од кои една од собите порано служела за самица, а сега е приспособена за издржување казна затвор. Во собата беше забележано повисоко ниво на влага, поточно беа забележани 53 % влажност. Подот во останатите соби е среден, осудените лица имаат чисти душеци и постелнина и доволно дневна и вештачка светлина во собите. Две од просториите кои порано служеле за самица поради нивната нефункционалност моментално, служат како магацини.

Тоалетот во објектот е сè уште со многу ниско ниво на хигиена, со стара и дотраена санитарија.

Раководителот информира дека конечно добиле едно службено возило на располагање кое го користат најчесто за транспорт на осудените лица до Здравствен дом.

Трпезаријата и кујната беа затекнати во уредна состојба, со прикачен распоред на храна. Сандачето за поднесување претставки до Народниот правобранител беше заклучено, за разлика од претходната посета во 2020 година.

Најголем предизвик останува греењето во објектот, кој проблем сè уште не е решен. За сметка на тоа, пред неколку години раководителот на установата спречил осудените лица да се задушат со јаглерод моноксид.

Мостот при влезот во објектот е конечно реконструиран со што е подобрена и безбедноста на сите луѓе кои го посетуваат отвореното одделение.

РАБОТЕН АНГАЖМАН

6 осудени лица се работно ангажирани надвор од установата, во договор со општината за работа на кејот.

ЗДРАВСТВЕНА ЗАШТИТА

Здравствената заштита во Крива Паланка се обезбедува преку Итната медицинска помош. Раководителот истакна дека нема осудени лица кои се лекуваат од зависност од опијати.

ПРАВНА ПОМОШ

Беше остварен разговор со едно осудено лице, за кое евидентна беше потребата да разговара со психијатар. Имено, во разговор со вработените бевме информирани дека осуденото лице имало вербална и физичка расправија со друго осудено лице поради банални причини. Во минатото, осуденото лице се лекувало од опијатна зависност, неколку пати било хоспитализирано во психијатриска установа, а на „своја рака“ ја прекинало терапијата. Казната затвор ја издржува поради насилно кривично дело, поради што беше истакната нашата загриженост од евентуално насилство врз други осудени лица поради неговата здравствена состојба и беше побарано во најкус рок лицето да биде прегледано од психијатар.

ПРЕПОРАКИ:

1. Управата за извршување на санкции и КПУ Куманово да обезбедат соодветни услови во тоалетот;
2. Управата за извршување на санкциите и КПУ Куманово да направат напори осудените лица да имаат повеќе услови за слободни, спортски, вокациски и едукативни активности;
3. Министерството за здравство да им обезбеди психијатриски услуги на осудените лица, а вработените да им посветат поголемо внимание на осудените лица на кои очигледно им е потребна таква помош;
4. Управата за извршување на санкциите да изнајде решение за проблемот со греењето.

КАЗНЕНОПОПРАВЕН ДОМ ОД ОТВОРЕН ВИД - СТРУГА

ОПШТИ ПОДАТОЦИ

КПД Струга има капацитет за вкупно 60 лица, а во моментот на посетата, казна затвор издржуваа 51 лице.

Во установата, покрај директор и заменик-директор, вработени се вкупно 20 лица, од кои 12 се затворска полиција, 3 вработени во сектор ресоцијализација, инструктор во кујна, архивар, технички секретар, едно лице во матична служба и еден правник.

МАТЕРИЈАЛНИ УСЛОВИ

КПД Струга има направено реконструкции во поглед на материјалните услови. Поставени се нови прозорци бидејќи од старите се ширело проев, сменет е покривот и сменети се вратите од собите на осудените лица.

Во приземјето од установата има вкупно 3 соби: две со по 2 креветата и една со 3 кревети. Дневната светлина во оваа соба беше во ред, со ниво на влага во рамки која за малку ја надминува дозволената граница, поточно 51 %.

На мониторинг тимот не му беше дозволено да види една од собите на осудени лица кои беа излезени на работа на фирма. Иако на заменик-директорот му беше предочено дека тимот има дозвола за непречен пристап до сите простории од страна на Управата, заменик-директорот информира дека на осудените лица им е дозволено да си го земат со себе клучот од собата, а вработените во установата немаат резервен клуч.

На првиот кат од установата има вкупно 16 соби опремени со по 2 или 3 кревети, телевизор, маси, столчиња. Во некои од собите имаше фрижидери и храна. Половина од душеците беа нови и биле набавени преку донации. Генерално, хигиената во собите е на задоволително ниво, а мебелот е релативно стар, но со чисти душеци и постелнини. Дел од собите во зимскиот период се греат на панели.

Двата тоалета и бањата во установата се генерално нечисти, со дотраена санитариа.

Во собата која се користи како изолација за изречена дисциплинска мерка самица, во моментот на посетата беше изваден теписонот со образложение дека ќе се менува подот. Собата беше нечиста и мирисаше на влага.

ЗДРАВСТВЕНА ЗАШТИТА

Здравствената заштита се обезбедува преку Здравствениот дом, односно преку доктор и медицинска сестра кои доаѓаат 3 пати неделно во установата. Медицинската терапија, за разлика од голем дел на казненопоправни установи кои си ја обезбедуваат сами, тука се обезбедува преку здравствениот дом. Во моментот на посетата, 5 лица беа на метадонска терапија и 2 на бупренофин.

Амбулантата на установата има кревет за преглед и шкафче со лекови. При проверка на лековите, тимот констатира дека има некои лекови со поминат рок на употреба. Во амбулантата имаше и метална кутија со метадонска терапија која беше отворена. На шишињата имаше напишано датуми кои беа веќе изминати, а терапијата сè уште беше во амбалажата. По направени проверки со медицинската сестра, тимот беше информиран дека станува збор за превид во датумите. Во разговор со осудените лица корисници на метадонска терапија, бевме информирани дека терапијата редовно им се ординира и немале никаков прекин. Во амбулантата имаше и голем кујнски нож за кој беше забележано да се отстрани поради опасност од повреди.

РАБОТЕН АНГАЖМАН И СЛОБОДНИ АКТИВНОСТИ

Околу 15 лица се работно ангажирани на фирма, а во рамки на установата се работно ангажирани речиси сите, освен оние кои се хронично болни.

Во поглед на слободни и вокациски активности, во установата има двор со клупи, теретана со импровизирани справи и маса за пинг-понг. Вработените од секторот за ресоцијализација нè информираа дека имаат групни разговори со осудените лица во трпезаријата, а понекогаш и индивидуални активности.

ПРАВНА ПОМОШ

Вкупно четири осудени лица побараа правно советување за условен отпуст и вадење лични документи.

ДИСЦИПЛИНСКИ ПОСТАПКИ

Од јануари до август 2022 година се покренати вкупно 3 дисциплински постапки, а ниту едно лице нема вложено жалба на решението за изрекување дисциплинска мерка.

ПРЕПОРАКИ:

- 1.** КПУ Струга не смее да ограничи влез во простории на претставници од граѓански сектор кои имаат дозвола од страна на Управата за извршување на санкции за влез во сите простории во казненопоправните установи и разговор со осудените лица;
- 2.** КПУ Струга не смее да дозволи осудените лица кои работат надвор од установата да имаат клуч од собата, а установата да не располага со резервен клуч;
- 3.** Министерството за здравство да го запишува точниот датум на шишињата со метадон кога осудените лица треба да го конзумираат и
- 4.** Министерството за здравство да обрне внимание на рокот на апчињата кои се во амбулантата.

КАЗНЕНОПОПРАВНА УСТАНОВА БИТОЛА

ОПШТИ ПОДАТОЦИ

Затвор Битола има вкупен капацитет за 88 лица, а во моментот на посетата вкупно издржуваа казна затвор 83 осудени лица.

Во установата се вработени 22 припадници на затворска полиција, правничка која работи и како воспитувачка, правник за прием и отпуст на осудените лица, психолог и педагог – сектор за ресоцијализација. Во установата се вработени и 2 инструктора – еден за земјоделие и еден за сточарство. Во текот на наредниот период се очекува да им престане работниот однос на 5 вработени во администрацијата и 2 припадника на затворска полиција по основ на исполнување услови за старосна пензија.

МАТЕРИЈАЛНИ УСЛОВИ

Затвор Битола е целосно нов објект, кој од своето отворање до денес, го има сè уште задржано истиот изглед.

Установата е поделена на отворено/полуотворено и затворено одделение. Поради големиот број на осудени лица и недоволните просторни капацитети, осудените лица се групирани со различни третмани во исти соби. Така, има случаи во кои лице со затворен третман ВЗ издржува казна затвор во отворено/полуотворено одделение, додека пак некој со полибарален третман може да биде сместен и во затвореното одделение на установата.

Приемното одделение од установата во моментот на посетата функционираше како затворено одделение поради недоволниот просторен капацитет.

Собите се генерално со задоволително ниво на хигиена, со чисти постелнини и душеци, доволно дневна и вештачка светлина, а влага не беше забележана во ниту една просторија. Тоалетите се наоѓаат во собите и беа во добра состојба.

За сандачињата за амбуланта и директор кои беа поставени во еден од ходниците во установата, осудено лице нè информира дека не се во функција, односно дека никој не ги отклучува сандачињата и не ги разгледува писмената кои ги оставаат осудените лица.

Осудените лица генерално немаа поплаки за материјалните услови и храната во установата, но имаа забелешка дека во установата нема топла вода за капење, освен во утринските часови и во краток период во текот на денот.

ЗДРАВСТВЕНА ЗАШТИТА

Здравствената заштита се обезбедува во Затворот преку една докторка и една медицинска сестра кои се секој ден во установата, во период од 7:30 до 15:30 часот, а по потреба и на повик. Психијатар во установата доаѓа 2-3 пати во месецот и по потреба. Осудените лица користат стоматолошки услуги надвор од установата. Медицинската терапија во целост ја набавува установата од сопствени средства.

Во третмен со опиоидна агонистичка терапија се 26 лица, од кои 16 се третирани со бупренорфин, а 10 со метадон. Во амбулантата беа присутни една докторка по општа медицина и една медицинска сестра, а подоцна дојде и психијатар заради прием на ново лице во затворот кое е со синдром на опијатна зависност, а кое е префрлено од затворот во Прилеп. Преглед на сите приеми се прави во првите 24 часа според исказите на докторката, а по потреба се повикува психијатар кој редовно доаѓа во затворот на секои 2 седмици. Во амбулантата нема скрининг тестови за дроги и психоактивни супстанции, така што тие не се користат ниту при прием ниту за следење и коригирање на терапијата. Во затворот не, но во притворот се случуваат обиди и успешни суициди. Од неодамна установата добила алатка – скрининг за суицид и планираат да започнат со нејзина примена. Актуелно прават скрининг за туберкулоза затоа што има лица со туберкулоза во затворот, а еднаш во годината преку ИЈЗ и ГО Хера се прави тестирање за ХИВ, Ц и Б хепатитис (последен пат на 26.07.2022 год.). Терапијата со опиоиди ја намалува докторката по општа медицина на барање на лицата кои се на третман, но таа не прави иницијација со опиоиди, ниту пак ја зголемува терапијата. Докторката соопштува дека писмено го известила директорот за злоупотребата на бупренорфин линвалетите (некои од лицата ги вадат лингвалетите од уста пред командирите и тие не реагираат). Исто така, кажува дека соработката со Здравствениот дом е многу слаба, никој не сака да работи во затворот и дека работата е исклучително тешка, а тие немаат вреднување на работата поврзано со ризикот, ниту пак имаат некои бенефиции. Психијатарот соопштува дека од затворот во Прилеп доаѓаат лица кои примаат бупренофин и тродон истовремено и дополнително еден или два

бензодиазепински препарати (состојба која е констатирана во Затворот во Прилеп), па поврзано со тоа, некои од лицата кои доаѓаат од тој затвор сметаат дека таа не е добра како докторот од Прилеп кој им дава сè што им треба. Здравствените работници исто така соопштуваат дека имаат суптилен притисок од Министерството за здравство да не трошат толку многу бупренорфин, кој секогаш се соопштува усно.

РАБОТЕН АНГАЖМАН И СЛОБОДНИ АКТИВНОСТИ

Директорот на установата информира дека околу 50 % од осудените лица се работно ангажирани, односно 22 лица во зградата, 14 лица на економија, 4 лица во фирма и 2 лица на бавчата. Иако голем број од осудените лица се работно ангажирани, сепак ваквиот ангажман не придонесува осудените лица да се стекнат со одредени вештини кои би им биле од помош по излез од установата за нивен работен ангажман надвор во заедницата. Иако во установата има услови за столарија, таа не е ставена во функција поради високи трошоци за електрична енергија.

Во однос на слободните активности, во установата има библиотека и теретана кои осудените лица можат да ги користат за поминување на слободното време.

Шеталиштето за отворено и полуотворено одделение е отворено од наутро до попладневните часови. Осудените лица имаат на располагање фудбалски гол и кош, додека пак осудените лица од затвореното одделение имаат на располагање само празно бетонско шеталиште со еден кош.

ПРАВНА ПОМОШ

За време на посетата беше спроведен разговор со девет осудени лица, чии прашања се однесува на пристапот до здравствена заштита, условниот отпуст, користење на погодности, преместување во друга казнено поправна установа.

ПРЕПОРАКИ:

- 1.** КПУ Битола да направи напори да не ги групира осудените лица од различен третман во исти соби;
- 2.** КПУ Битола да овозможи сандачињата за поплаки и барања за здравствен преглед од осудените лица да бидат функционални;

3. Обезбедување топла вода за капење во поголеми интервали во текот на денот;
4. Министерството за здравство да ги преземе следните мерки:
 - да се обезбедат тестови за скрининг на дроги и психоактивни спстанции;
 - документирање на терапијата и состојбата на клиентот при промена на дозите;
 - промена на терапијата да се прави по мониторинг и евалуација на состојбата на пациентот без разлика дали се намалува или се зголемува терапијата и кога има потреба да се врши психоедукација и мотивација на пациентот за адекватно дозирање;
 - обуки за здравствените работници во затворите;
 - изготвување протоколи за третман со опиоидни агонисти и други лекови;
 - изготвување протоколи за третман со бензодијазепини со цел да се превенира зависност и за третман на лица кои веќе имаат развиено зависност од нив;
 - редовно да се прави скрининг за суицид, хепатитис Ц и Б, ХИВ и ТБ и третман за сите состојби по нивна дијагноза и поставена индикација;
 - градење доверба помеѓу здравствените работници и лицата во затвор и јасна информација до лицата во затвор од страна на медицинскиот персонал за лекарска етика и тајна сèè додека тоа не го загрозува животот на лицето или на други лица во затворот;
 - да обезбеди доволни количини бупренорфин за сите лица лишени од слобода на кои лекот им е потребен.

КАЗНЕНОПОПРАВНА УСТАНОВА ОХРИД

ОПШТИ ПОДАТОЦИ

Затвор Охрид има капацитет за вкупно 36 деца, а во моментот на посетата, казна затвор издржуваа 4 деца. Притворското одделение е со капацитет од 12 лица, а во моментот на посетата, мерка притвор издржуваа 8 лица.

Во установата се вработени вкупно 33 лица, од кои 24 затворска полиција, 2 воспитувачи (психолози), едно лице вработено во човечки ресурси, едно лице вработено за прием и отпуст на лица, кувар, технички секретар, сметководител и лице задолжено за јавни набавки.

МАТЕРИЈАЛНИ УСЛОВИ

Условите на КПУ Затвор Охрид и понатаму остануваат под сите можни стандарди. Објектот кој е стар е позициониран во централно градско подрачје, а во околината има резидентни згради чии прозори и тераси гледаат директно во дворот на установата поради што локалните жители често им довикуваат на осудените деца.

Покрај собите како сместувачки капацитети и заедничкиот тоалет кои не се во многу лоша состојба, но далеку од задоволителна, децата на располагање имаат само едно бетонско игралиште, трпезарија и кујна.

Собите се опремени со кревет и шкаф, а во собите има доволно проток на дневна светлина.

ОБРАЗОВАНИЕ

Образовниот процес во КПУ Охрид е стопиран уште од септември 2021 година. Децата претходно посетуваа настава по македонски јазик, англиски јазик и математика, но образованието во оваа установа заврши кога заврши и проектот кој го имаше Министерството за образование со УНДП. Со ова, децата во оваа установа останаа без образование, иако тие немаат завршено ниту основно образование и се неписмени.

ЗДРАВСТВЕНА ЗАШТИТА

Здравствената заштита се обезбедува преку доктор кој доаѓа во установата еднаш во неделата, а по потреба и преку Здравствениот дом. Останатите специјалистички прегледи на децата се спроведуваат преку

упат. Доколку некое од децата има потреба да разговара со психијатар, се препраќа надвор од установата, но тоа не е детски психијатар. Меѓу четирите деца, ниту едно не е зависно од опијати. Медицинската терапија установата ја набавува од сопствени средства.

РАБОТЕН АНГАЖМАН И СЛОБОДНИ АКТИВНОСТИ

Само едно дете беше работно ангажирано во кујна. Покрај бетонското игралиште, децата на располагање немаат никакви услови за слободни, спортски и вокациски активности. Психолозите во установата, кои им се и воспитувачи на децата, организираат индивидуални и групни активности и работилници како цртање, пишување, слушање музика, но тоа е едвај доволно за нивните реални потреби.

Судиите за деца и социјалните работници немаат остварено ниту една посета, иако за тоа се должни согласно Законот за извршување на санкциите и тоа должни се да извршат посета барем еднаш во годината. Ваквата незаинтересираност на судиите и социјалните работници за третманот и однесувањето на децата осудени на казна затвор само придонесува до дополнителна стигматизираност на оваа маргинализирана категорија на деца кои казната ја извршуваат во мизерни услови без речиси никакви шанси за нивна ресоцијализација. Децата немаат чести контакти ниту со своите семејства, кои многу често не се заинтересирани за нив, не им одговараат на нивните телефонски повици, ниту пак ги посетуваат. Поради слабиот контакт кои го имаат дел од децата со своите семејства, тие не можат да го користат ниту правото на погодност да излезат од установата на викенд бидејќи немаат каде да одат. Во ваква ситуација, социјалните работници се тие кои треба да ја извршат својата должност и да преземат дејствија овие деца по напуштање на установата да имаат домување, можност за вработување, а со цел нивна ресоцијализација во општеството. Со нивното непостапување и непосветување на никакво внимание, придонесуваат овие деца кои се најчесто од дисфункционални семејства со ниски примања, да бидат повторни сторители на други кривични дела и повторно да се најдат во некоја од казненопоправните установи.

ПРЕПОРАКИ:

1. Министерството за правда и Управата за извршување на санкции итно и неодложно да преземат мерки децата да бидат

дислоцирани во друг објект кој ќе ги задоволува потребните стандарди;

- 2.** Министерството за образование во соработка со другите институции итно и неодложно да преземе мерки да продолжи образовниот процес за децата кои издржуваат малолетнички затвор;
- 3.** Министерството за здравство да обезбеди медицинска терапија за потребите на децата;
- 4.** Министерството за труд и социјална политика итно да преземе мерки надлежните центри за социјална работа активно да се вклучат во поддршка на децата, како за време на издржување на казната затвор, така и по завршување со издржувањето на казната и нивно излегување од установата и
- 5.** Судиите за деца да започнат да спроведуваат посети на КПУ Охрид со цел увид во состојбата на децата, како казната малолетнички затвор влијае врз нив, како и вложување напори овие деца конечно да добијат соодветни услови за нивна ресоцијализација.

КАЗНЕНОПОПРАВНА УСТАНОВА ЗАТВОР СКОПЈЕ

ОПШТИ ПОДАТОЦИ

Затвор Скопје е установа која брои вкупно 146 осудени лица: 27 лица во затворено одделение, 4 лица во приемно одделение и останатите во отворено и полуотворено одделение. Тимот не доби информација за бројот на притворени лица бидејќи раководителот на секторот за ресоцијализација не беше запознаен со тој податок. Воедно, за време на посетата тимот не беше во можност да спроведе разговор со директорот, иако посетата беше навремено закажана.

МАТЕРИЈАЛНИ УСЛОВИ

Установата има отворено, полуотворено, затворено, приемно и притворско одделение.

Делот кај отвореното и полуотвореното одделение има игралиште со справи за вежбање, гол и кош. Собите, тоалетите и ходниците се со многу ниско ниво на хигиена од каде се шири непријатна миризма и миризма на влага.

Собите во затвореното одделение во установата се во малку подобра состојба во поглед на услови и хигиена за разлика од собите во отвореното и полуотвореното одделение, но сепак и таму хигиената е на многу ниско ниво. Околу хигиената, одговорното лице од затворот со кое беше разговарано, одговорноста ја префрла на осудените лица со објаснување дека тие сами ја одржуваат хигиената што секако не е оправдување за таквата состојба во установата.

Кај осудените лица се забележаа на непокриените делови од телото – екстремитетите кожни промени од убоди од инсекти, иако одговорните тврдат дека вршат дезинсекција, но и самите се свесни дека има инсекти (тавтабити) во затворот.

Осудените лица се жалат на квалитетот на храната во установата и информираат дека најчесто јадат од пакетите храна кои им ги праќаат однадвор.

ЗДРАВСТВЕНА ЗАШТИТА

Кај затвореното одделение се наоѓа и амбулантата во установата.

Беше спроведен разговор со 6 осудени лица од страна на психијатарот кој заеднички со тимот спроведе разговор и со вработените од здравствениот кадар.

Од разговорите произлезе дека во здравствениот сектор се вработени три медицински сестри, еден доктор со полно работно време (8 часа) и еден доктор со скратено работно време (4 часа) и еднаш неделно (во петок) во установата доаѓа психијатар кој е ангажиран со договор на 4 часа што е еквивалентно на 0,1 психијатар, но тој доаѓа и на повик кога е потребно, иако нејасно е кој ја проценува потребата. Во попладневните и вечерни часови доколку има потреба од лекар службите од затворот повикуваат итна медицинска помош, но според нивни искази службата на итната медицинска помош не секогаш одговара на нивните повици. Поголем дел од лицата во затворот соопштуваат дека не е лесно достапен и пристапен дури ни лекарот, но уште помалку е достапен психијатарот. Во затворот има две лица на третман со бупренорфин и 24 лица на третман со метадон. Метадонот се ординира во затворот, но за третман со бупренорфин постојат бариери, односно таа терапија ја добиваат само оние пациенти кои ја примаат од Клиниката за токсикологија и ургентна медицина, што секако има и финансиски трошоци кои нерационално се трошат за спроведување на лицата до и од Клиниката или пак редовно подигање терапија од клиниката. Ваквата организација на третманот со бупренорфин, освен што ја отежнува пристапноста и достапноста на лекот за што зборува и бројот на лица кои се третираат со бупренорфин (само 2), нема никакво друго рационално објаснување за ваквата организација на третманот со која наместо да се трошат финансии за поголема пристапност до лекот, се трошат пари за транспорт до и од Клиниката за токсикологија.

За време на извршената посета, тимот констатира дека во казненопоправната установа Затвор Скопје се користеле кожените ремени (лисици) спрема едно осудено лице континуирано во период од повеќе денови, што би можело да се подведе под поимот нехуман и деградирачки третман. Причината за користењето на овие кожени ремени (лисици) е агресивното однесување на осуденото лице што секако не е долготрајно решение за ваквата состојба. Имено, државата има обврска да изврши скрининг и проценката за растројства на внимание и хиперактивност помеѓу осудените лица и да се обезбеди адекватен третман на таа состојба, наместо секојдневна фиксација со кожени ремени.

ПРАВНА ПОМОШ

За време на посетата беше спроведен разговор со десет осудени лица чии прашања и поплаки се однесуваа претежно на условен отпуст, здравствена заштита, користење погодности, помилување, прогресирање во полиберален третман, користењето правни лекови за донесени решенија со кои се изрекуваат дисциплински мерки.

ПРЕПОРАКИ:

- 1.** Управата за извршување на санкции да ги подобри материјалните услови во установата (кревети, постелнини, душеци, бојадисување сидови, промена на врати, прозорци, под итн.);
- 2.** КПУ Скопје почесто да спроведува дезинсекција во установата заради превенција од појава на инсекти (тавтабити) и други инсекти кои им нанесуваат убоди на осудените лица;
- 3.** Управата за извршување на санкции и КПУ Скопје да вложат напори за подобрување на квалитетот и квантитетот на храната во установата;
- 4.** Министерството за здравство да ги преземе следниве мерки:
 - здравствената грижа за лицата лишени од слобода во целост да ја преземе, вклучително и да обезбеди потребни лекови за лицата лишени од слобода;
 - Третманот со ОАТ-бупренорфин да се спроведува во затворот како што тоа се прави со ОАТ-метадон,
 - Да се направи скрининг и проценка особено за психијатриски растројства и тие да се внесат во здравствените картони (зависност, растројства во внимание и хиперактивност, суицидалност и др.)
 - По скринингот и проценката помеѓу затворската популација за растројства на внимание и хиперактивност да се обезбеди адекватен третман на таа состојба, односно да се обезбедат лекови.

КАЗНЕНОПОПРАВНА УСТАНОВА СТРУМИЦА

ОПШТИ ПОДАТОЦИ

Затвор Струмица има капацитет за 92 осудени лица, а во моментот на посетата вкупниот број на осудени лица беше 94, распределени во А, Б и В третман.

Казненопоправната установа покрај директор (и заменик-директор) брои 23 вработени лица, од кои 15 затворска полиција, 2 воспитувача во секторот за ресоцијализација, агроном, инженер и кувар.

МАТЕРИЈАЛНИ УСЛОВИ

За споредба со посетата остварена во 2020 година, просториите на казненопоправната установа се значително подобрени, со што е зголемен и капацитет за осудени лица. Направена е реконструкција на сите соби со што се променети подот, вратите во собите, креветите имаат чисти душеци и постелнина, а секое осудено лице има и шкафче за чување на личните ствари. Во просториите има доволно дневна, но и вештачка светлина, а хигиената во собите е на задоволително ниво. Во установата има вкупно 5 тоалети кои се исто така реконструирани со функционални чешми и тушеви. Во една од собите беше регистрирано зголемено ниво на влага, поточно 59 %, што може да се должи и на врнежливиот период за време на посетата.

Самиците се исто така со подобрени услови, со функционален систем за повикување и со доволна дневна и вештачка светлина.

ЗДРАВСТВЕНА ЗАШТИТА

Здравствената заштита се обезбедува во Затворот на начин што доаѓаат еден доктор по општа медицина и медицинска сестра двапати неделно. Директорот на Затворот Струмица нè извести дека немаат проблем со снабдување со лекови, што е разлика од последната посета во 2020 кога установата се соочуваше со тој проблем. Доколку осудените лица имаат потреба од посета на стоматолог, тоа се врши надвор од установата.

РАБОТЕН АНГАЖМАН И СЛОБОДНИ АКТИВНОСТИ

Осудените лица се работно ангажирани во судот, здравствениот дом, полицијата, обвинителството, а околу 7-8 осудени лица се работно ангажирани надвор од установата во фирма. Покрај ова, дел од осудените лица се ангажирани и во секторот земјоделие во рамки на установата каде одгледуваат различни зеленчуци.

Дворот на установата е широк, со игралиште, теретана и летниковци каде осудените лица може да го поминуваат своето слободно време. Во време на посетата беше затекната и изградба на црква во дворот, во чија градба се вклучени и осудените лица.

ПРАВНА ПОМОШ

Четири осудени лица побараа правно советување во врска со правото на условен отпуст.

ДИСЦИПЛИНСКИ ПОСТАПКИ

Од јануари до август 2022 година се покренати вкупно 20 дисциплински постапки и се изречени 20 дисциплински мерки. Најмногу дисциплински постапки се водени за поседување мобилен телефон, вкупно седум. Жалби на донесените решенија нема.

ПРЕПОРАКИ:

- 1.** Министерството за правда и Управата за извршување на санкциите да вложат напори за надминување на пренатрупаноста во оваа установа

КАЗНЕНОПОПРАВНА УСТАНОВА ТЕТОВО

ОПШТИ ПОДАТОЦИ

Затвор Тетово има вкупен капацитет за 48 лица, а во моментот на посетата вкупно издржуваа казна затвор 80 осудени лица.

Во установата се вработени вкупно 34 лица, од кои 29 затворска полиција, 2 правника, социолог, психолог и педагог во секторот за ресоцијализација.

МАТЕРИЈАЛНИ УСЛОВИ

Во установата е значително подобрена инфраструктурата за што државата нема никаков придонес, односно целокупната реконструкција е извршена по иницијатива на директорот на установата. Иако подобрувањето на условите е позитивна промена, истото е направено преку приватни контакти и донации и во ниту еден случај не ја отсликува реалната состојба во пенитенцијарниот систем во државата, а ниту пак може да кажеме дека би било одржливо во иднина со промена на раководната позиција.

Отвореното и полуотвореното одделение во установата се реконструирани, собите имаат нов под, врати, нови и чисти душеци и постелнина. Собите имаат капацитет за 4 до 6 кревети, но од установата нè информираа дека речиси никогаш не е исполнет целосниот капацитет на креветите, со цел осудените лица да имаат поголем комфорт во собите. Пред секоја соба има посебни шкафчиња за чевлите на осудените лица. Покрај собите, реконструирани се и ходниците пред собите. Кон крајот на месец септември 2022 година тоалетите во установата се целосно реконструирани.

Приемното одделение во установата има 1 соба за спиење со 4 кревети на 2 ката и со тоалет и уште една просторија која осудените лица ја користат како дневна соба за јадење и гледање телевизија.

Затвореното одделение во установата е исто така целосно реконструирано, со 2 соби со по 4 кревети. Во ходникот од затвореното одделение има и мала библиотека за осудените лица.

ЗДРАВСТВЕНА ЗАШТИТА

Здравствената заштита се обезбедува во Затворот на начин што во установата секојдневно доаѓа доктор кој ги прегледува осудените лица. Поради боледување на докторот, во време на посетата, здравствената заштита се спроведува преку други доктори кои го посетуваат затворот, но нивниот ангажман трае по помалку часа од претходниот доктор. За време на посетата, вкупно 5 осудени лица беа на метадонска терапија. Амбулантата во установата, покрај просторија за преглед на осудените лица, сè уште служи и како канцеларија на вработените во администрација.

Психијатарот од тимот предочи покрај метадонската терапија да не се дава анксиолитик со цел превенција од друга зависност и можна злоупотреба на лекарства во затворот. Воедно, забележано е дека установата често поднесува предлог за прекин на издржување на казната затвор поради недоволно лекарства во установата.

РАБОТЕН АНГАЖМАН И СЛОБОДНИ АКТИВНОСТИ

Вкупно 11 осудени лица се работно ангажирани во рамки на установата, а 12 осудени лица надвор од установата.

Дворот во установата е целосно реконструиран и опремен за слободни активности на осудените лица. Направени се берберница, опремени се библиотеката, теретаната, бифето, направена е просторија за предавања на осудените лица со компјутер и проектор, а за време на посетата беше поставен и базен во дворот на установата.

Во установата има 1 службен телефон и 1 таблет кои осудените лица може да ги користат за контакти со надворешниот свет. Сепак, најголем број од дисциплинските постапки против осудените лица се за поседување мобилен телефон што се смета за потешок дисциплински престап. Така, во првото тримесечје од 2022 година, од вкупно 15 дисциплински постапки, 12 се за поседување мобилен телефон за што на осудените лица најчесто им се изрекува дисциплинска мерка самица во траење од 5 дена.

Во установата сè уште нема приспособени простории за посета на осудените лица со своите блиски, па така надвор пред установата се направени стреи на клупите за да можат и за време на неповолни временски услови да се користат за посети.

ПРАВНА ПОМОШ

Во текот на посетата беше спроведен разговор со две осудени лица, чии прашања и поплаки се однесуваа на прекин на издржување на казната затвор по основ на здравствено лекување и во врска со постапката за изрекување единствена казна затвор.

ПРЕПОРАКИ:

1. Потребно е да се реши проблемот со пренатрупаноста во КПУ Тетово;
2. Министерството за здравство е потребно редовно да ја обезбедува потребната медицинска терапија за осудените лица и да обезбеди доктор кој ќе ги прегледува осудените лица, односно тоа да не биде преку Итната медицинска помош;
3. Министерството за здравство е потребно да обезбеди редовни психијатриски услуги за осудените лица;
4. Потребно е да се изнајде начин како осудените лица да ги остваруваат средбите со своите блиски. Привременото решение надвор не е долготрајно решение на овој проблем, имајќи предвид дека тој простор не може да се користи за време на сите временски услови и
5. Потребно е да се изнајде решение вработените од администрација да не го делат просторот со докторите во амбулантата, односно потребно е тие да имаат своја посебна просторија која ќе им служи како канцеларија.

КАЗНЕНОПОПРАВНА УСТАНОВА ГЕВГЕЛИЈА

ОПШТИ ПОДАТОЦИ

Затвор Гевгелија има капацитет за 69 осудени лица, а во моментот на посетата казна затвор издржуваа вкупно 55 лица, додека во притворскиот дел има капацитет за 12 лица, а во моментот на посетата мерка притвор издржуваа 8 лица.

Вкупниот број на вработени во установата изнесува 28 лица од кои 20 се затворска полиција, 2 се вработени во секторот за ресоцијализација, правник, архивар, готвач и останатите се во администрација.

МАТЕРИЈАЛНИ УСЛОВИ

Просториите во установата се сè уште во задоволителна состојба со чисти душеци и постелнина, доволно дневна и вештачка светлина, а во собите има во просек по 8 осудени лица. Приемното одделение во установата има 2 соби со по 4 кревети, кои исто така ги задоволуваат потребните стандарди и имаат задоволително ниво на хигиена.

Осудените лица имаат на располагање 3 тоалети со 3 функционални тушеви, од кои еден го користат осудените лица ангажирани во кујна.

ЗДРАВСТВЕНА ЗАШТИТА

Здравствената заштита се обезбедува во Затворот во договор со ЈЗУ Здравствен дом Гевгелија, со тоа што два пати во неделата доаѓа доктор да ги прегледа осудените лица, а по потреба осудените лица се носат на преглед во Здравствен дом или се повикува Итната медицинска помош. Психијатар доаѓа еднаш во неделата да ги прегледа осудените лица. Во моментот на посетата, 7 осудени лица беа на метадонска терапија и 4 осудени лица на бупренофин. Терапијата ја дели затворската полиција.

РАБОТЕН АНГАЖМАН И СЛОБОДНИ АКТИВНОСТИ

Две осудени лица се работно ангажирани во свињарската фарма, 3 во кујна, 4 за производство на добиточна храна и 3 на капија. Најголем предизвик за установата е ресоцијализацијата на осудените лица. Имено, иако во установата е вработен кадар за ресоцијализација, сепак установата нема услови за осудените лица да се стекнат со некакви вештини кои ќе им користат по напуштање на установата.

Дворот на установата е опремен со фудбалско игралиште на трева, кошаркарски кош и теретана.

ПРАВНА ПОМОШ

Пет осудени лица беа правно советувани во врска со правото на условен отпуст и пристапот до здравствена заштита.

ПРЕПОРАКИ:

- 1.** Министерството за здравство е потребно да ангажира доктор кој ќе ја дели медицинската терапија на осудените лица и ќе обезбедува нивен здравствен преглед и
- 2.** Управата за извршување на санкции да обезбеди услови за да може да се имплементираат програмите за ресоцијализација за осудените лица.

ВОСПИТНО ПОПРАВЕН ДОМ ТЕТОВО

ОПШТИ ПОДАТОЦИ

Воспитно поправниот дом Тетово се наоѓа во село Волковија и е отворен во ноември 2020 година. Вкупниот капацитет на објектот изнесува 110 лица, додека пак во моментот на посетата таму беа затекнати 17 деца, 1 лице беше во бегство, а 1 лице беше сместено во ЈЗУ Психијатриска болница Демир Хисар. Од децата, 10 се полнолетни, а 9 малолетни. Капацитетот на установата воопшто не соодветствува со бројката на деца кои биле упатени на издржување воспитно поправна мерка во последните години, поради што се поставува прашањето од која причина бил изграден овој објект за кој непотребно биле потрошени толку финансиски ресурси.

Вкупниот број на вработени лица во установата, покрај директорот и заменик-директорот, изнесува 51, од кои затворска полиција 26, сектор за ресоцијализација 13, 5 инструктори (економија, водоинсталатер, котлар и угостителство).

МАТЕРИЈАЛНИ УСЛОВИ

Објектот е нов и засега доста сочуван, а условите постојано се унапредуваат. Во функција се ставени 14 соби и 2 соби во приемното одделение. Сите соби се опремени со кревети на 2 ката, маса, шкафчиња, телевизор и тоалет. Во собите има доволно дневна и вештачка светлина, нема присуство на влага и има добра вентилација.

Во установата има 4 посебни простории за групна работа на децата, училници, просторија за композирање музика и училници за посетување настава.

Дворот на установата е опремен со игралиште со кош и гол, црквичка, летниковци, скара и фонтана кои се направени од децата со помош на вработените во установата, како и бавча во која има насадено компир, домати, сливи итн.

Установата приспособува и простории со вкупен капацитет од 6 соби за засилено воспитно влијание за деца кои се сторители на дисциплински престапи и кои имаат несоодветно однесување и поведение.

Децата на располагање имаат и една кујна за чај и кафе, соба за молење, како и пералница во која е ангажирано едно дете за работно остручување со цел стекнување одредени навики.

ОБРАЗОВАНИЕ

Формалното образование кое се спроведуваше во воспитно поправниот дом беше ставено во прекин во период од септември 2021 година до јули 2022 година, со завршување на проектот помеѓу УНДП и Министерството за образование и наука. Со ова, децата кои издржуваат воспитно поправна мерка беа лишени од правото на образование, кое е од круцијално значење за нивниот процес на ресоцијализација. Образовниот процес потоа повторно продолжи да се спроведува во установата, но и овој пат со проект поддржан од УНДП. Децата кои веќе имаат завршено некој повисок степен на образование слушаат десетина наставни предмети, додека пак другите деца слушаат 3 наставни предмети и тоа македонски јазик, англиски јазик и математика. Наставата се спроведува во рамки на установата преку ангажирани наставници од училиштето за возрасни „Макаренко“ во општина Чаир, Скопје. Образовниот процес за жал е само неформален, односно децата кои ја посетуваат наставата се стекнуваат со потврди на крајот од учебната година, а не со формално свидетелство, кое не треба да се разликува од она кое децата го добиваат надвор во училиштата. На овој начин, образованието кое децата го добиваат во установата не е еднакво со образованието кое го добиваат децата надвор и со ова тие имаат потешкотии при вработување, полагање испит за возачка дозвола итн.

ЦЕНТРИ ЗА СОЦИЈАЛНА РАБОТА И СУДИИ ЗА ДЕЦА

Покрај недостатоците во нередовното образование кои особено влијаат врз целокупниот процес на ресоцијализација на децата, дополнително, судиите за деца, со исклучок на еден судија, а и социјалните работници, воопшто не спроведуваат редовни посети во установата за да разговараат со децата и вработените и да следат како се спроведува воспитно поправната мерка, односно каков ефект има врз децата.

Центрите за социјална работа не обезбедуваат привремено сместување за децата кои немаат каде да одат за време на училиштен распуст, празници и користење викенди, ниту пак вложуваат некакви напори некои од децата да ги подобрат семејните односи со своите родители.

Судиите за деца својата одлука за дали детето да остане во воспитно поправниот дом или пак да ја напушти установата ја засноваат само на документација која домот ќе ја достави до надлежниот суд. Тие не ги посетуваат децата во установата, не водат индивидуални разговори со нив, што секако е неопходно за правилна судиска одлука.

ЗДРАВСТВЕНА ЗАШТИТА

Во установата има целосно опремена амбуланта за преглед на децата кој се спроведува преку доктори од Итната медицинска помош, кои доаѓаат еднаш во неделата или поретко и една медицинска сестра која е постојано вработена во установата. Претходно здравствената заштита се обезбедувала преку еден доктор кој во периодот на посетата и пред тоа беше на боледување. Стоматолошката ординација во установата е исто така целосно опремена, а стоматолошките услуги ги извршува стоматолог кој доаѓа еднаш во неделата.

Докторот од итната медицинска помош, како и претходно докторот од општа пракса, немаат достапност до Мој термин, па не можат да издадат ниту електронски упат ниту пак можат да ја следат електронската документација на пациентите – децата. Се случувало со издаден упат кој не е електронски туку тврда пишана форма, децата да бидат вратени од здравствена институција, па затоа директорот преку лични интервенции успеал за секое дете да обезбеди матичен лекар кој само ги издава електронски упатите без да го прегледа детето, според наодите на лекарот од брза помош или лекарот од општа пракса, кои го посетуваат домот и ги прегледуваат децата. Сите деца во домот се здравствено осигурани. За време на посетата направен е разговор со екипата на брза помош кои соопштуваат дека тие немаат многу време да се задржуваат во домот затоа што се мал број на екипи за градот и дека не можат да одговорат оптимално на потребите. Исто така тие соопштуваат дека нивните обуки се за ургентни состојби и интервенции. Во време на посетата медицинската сестра беше на боледување, па терапијата ја даваа вработените во установата.

Во домот соопштуваат дека има скрининг тестови за испитување на дроги во урина, но нема антидот за опијати и бензодијазепини. Исто така нема скрининг тестови за хепатитис Б и Ц и ХИВ, ниту пак презервативи, откако Народниот правобранител им забележал за достапноста до нив во институции за малолетници како што е воспитно поправната установа. По завршената посета телефонски добивме информација од вработена во

установата дека сите деца набрзо во наредните денови од нашата посета биле тестирани и советувани за хепатитис Ц и Б од граѓанска организација и ниту едно дете не било позитивно на овие вируси. Со истата организација договориле кога ќе можат да ги тестираат и советуваат децата за ХИВ. Сепак, ова не е спроведено во соработка на здравствениот сектор со ГО, туку со вработените во домот кои препознавајќи ја инсуфициентноста на здравствениот сектор преземаат активности со цел да ја подобрат состојбата, иако тоа не би требало тие да го спроведуваат. Медицинската документација исто така, како и резултатите од ова последно тестирање е достапна до вработените кои не се од здравствениот сектор затоа што тие сами делат терапија која е ординирана од лекар кога медицинската сестра е отсутна. Во домот добиле донација апарат за реанимација и ЕКГ, но истите не ги употребуваат ниту персоналот имал обука како да ги употребува. Здравствената документација (картон) не се води редовно и уредно, односно откако лекарот е заминат на боледување, во картонот не е внесена ниту една промена, иако некои промени се внесени во лекарскиот дневник. Кај не така мал број од децата има дијагноза на зависност од опијати, најверојатно некаде и неправилно поставена затоа што во тие случаи се работи за употреба на канабис, а не на опијати. Во третманот на опијатната зависност кај некои деца се употребува тродон, најверојатно затоа што достапност до други лекови (бупренорфин, метадон) нема. Кај еден пациент трамадолот се ординира на 3 дена што е неразбирливо од стручен/медицински аспект. Кај овие деца со синдром на зависност од опијати, како и кај децата со други психијатриски нарушувања, најчесто се користени седативи и хипнотици (средства за смирување и спиење) и тоа најчесто долготрајно, со ризик да се произведе јатрогена зависност. Освен опијатна зависност, кај децата се присутни дијагнози на депресија, анксиозност, нарушување на сонот, растројство на поведение и друго, а во третманот се употребуваат антидепресиви и ретко невroleптици. Децата многу често ги одбиваат овие лекови, а ги бараат лековите за смирување и спиење, а кај дел од децата веќе се манифестираат симптоми на зависност кон нив. Извештаите од психијатар се од психијатар за возрасни, затоа што во Тетово нема детски психијатар, но дури и да има, детските психијатри не се или недоволно се обучени за третман на зависности и опијатна зависност, ниту пак ги применуваат лековите бупренорфин и метадон. Персоналот од домот објаснува за тоа низ што сè минуваат кога имаат дете со опијатна апстиненцијална криза. Тие соопштуваат случај кога во Центарот за зависности во Тетово не било примено дете со опијатна зависност затоа што таму се третираат возрасни, а ниту во Тетово ниту каде било во земјава има програма за третман на

зависности на деца, а нема ни протокол за третман на зависност кај деца. Од друга страна, пак, детските психијатри кои секако ги нема во Тетово, но и таму каде што ги има, не се или недоволно се обучени за третман на зависности од дроги. Тие исто така соопштуваат дека за детето во апстиненцијална криза се плашеле дека смртно ќе настрада затоа што било во тешка апстиненцијална криза и дури по двапати во денот викале брза помош, а тоа многу страдало, одбивало и цигара да пуши, што било знак за персоналот дека му е навистина многу тешко. Опијатната криза кај детето била третирана најверојатно симптоматски, а детето страдало сè додека кризата не завршила, затоа што не била применета терапија со опиоид поради горенаведените причини (немање програма, институција, протокол и обучени кадри за третман на деца со зависност) што всушност претставува нехуман третман кај дете зависно од опијати кое е лишено од слобода. Во установата и вработените и децата соопштуваат дека ретко, речиси никогаш не се случува да има насилство помеѓу децата, дроги нема и не се манипулира со лековите кои ги добиваат децата.

ДИСЦИПЛИНСКИ ПОСТАПКИ

Во текот на 2022 година, се воделе 6 дисциплински постапки против децата и тоа 3 за бегство, 2 за злоупотреба на погодности и 1 за физички напад. Мерките кои биле изречени се упатување во посебна соба за физичкиот напад, која била условена мерка, а за другите два дисциплински престапи била изречена мерка упатување во соба во траење од 7 дена.

Согласно Упатството за дисциплинска одговорност за децата кои издржуваат воспитна мерка – упатување во воспитно поправен дом – во Република Северна Македонија донесен во октомври 2021 година, децата немаат право на приговор на решението за изрекување дисциплинска мерка.

Со ова, децата се лишени од правото на ефективен правен лек што е спротивно и на членот 13 од Европската конвенција за човекови права кој гарантира дека лицата чии права биле загрозени, како што е забраната за мачење утврдена согласно Конвенцијата, треба да имаат на располагање ефективен правен лек пред надлежните институции, без оглед што таа повреда е сторена од страна на лица при вршење на нивните службени дејствија.

ПРЕПОРАКИ:

1. Министерството за образование итно и неодожно целосно да го организира и финансира образовниот процес во ВПД;
2. Измена на член 16 став 3 од Упатството за дисциплинска одговорност за децата кои издржуваат воспитна мерка кој не дозволува детето да вложи жалба на решението за изречена дисциплинска мерка;
3. Министерството за труд и социјална политика да преземе мерки со цел исполнување на обврските на надлежните центри за социјална работа за поддршка на децата кои издржуваат воспитно поправна мерка и нивна постпенална помош;
4. Судиите за деца е потребно да спроведуваат редовни посети во воспитно поправниот дом со цел да испитаат каков ефект има заводската мерка врз децата и нивната ресоцијализација;
5. Министерството за здравство е неопходно да ги преземе следните мерки:
 - потребно е на докторите и медицинската сестра од ВПД да им се овозможи пристап и работа во Националниот систем за електронски евиденции во здравството – Мој термин;
 - Потребно е обезбедување обука на докторите од ВПД за превенција од дроги и превенција на зависност, вклучително јатрогена зависност од прекумерна употреба на седативи и хипнотици, како и за проценка и третман од дроги, вклучително опијати и други коморбидни психички состојби;
 - неопходно е да се обезбеди програма за третман на малолетни лица со растројства предизвикани од употреба на дроги, вклучително опијатни дроги и протоколи за третман за да се обезбеди хуман третман и отсуство на страдање од апстиненцијлните симптоми;
 - потребна е психоедукација и редовно следење и проценка на состојбата при детосификација од средствата за смирување/спиење. Кај развиена зависност од овие лекови, третманот треба да се спроведе од детски психијатар/психијатар во болнички или вонболнички услови во зависност од остријата на клиничката слика со неопходен

последователен долготраен психосоцијален третман и грижа за превенција на рецидив кој во голем процент може да се случи поради природата на болеста;

- потребна е редовно, точно, прецизно и доверливо водење на медицинската евиденција;
- психоедукација на децата за ризикот од прекумерна употреба на лекови за смирување и спиење;
- психоедукација на децата за ризик од предозирање по постигната успешна апстиненција од дроги (опијати);
- обезбедување антидот за опијати и бензодиазепини, како и скрининг тестови за хепатитис Б и Ц и ХИВ.

ГЕНЕРАЛНИ ПРЕПОРАКИ:

- 1.** Соодветна примена на законската и подзаконската регулатива од страна на сите надлежни институции во областа на пенитенцијарниот систем;
- 2.** Обезбедување соодветни и хумани материјални услови во сите казненопоправни установи од страна на Министерството за правда и Управата за извршување на санкции;
- 3.** Обезбедување соодветен пристап до примарна и секундарна здравствена заштита од страна на Министерството за здравство;
- 4.** Целосно организирање и финансирање на образовниот процес од страна на Министерството за образование во соработка со Управата за извршување на санкции, Министерството за правда и Воспитно-поправниот дом;
- 5.** Обезбедување услови за имплементирање на програмите за ресоцијализација во сите казненопоправни установи;
- 6.** Јакнење на капацитетите и професионалноста на вработениот персонал во казненопоправните установи;
- 7.** Определување и одобрување доволен број на финансиски средства од страна на Министерството за финансии за потребата од непречено, соодветно и подобро функционирање на казненопоправните установи, како вработување нов кадар, унапредување на постоечкиот кадар, подобрување на материјалните услови, спроведување обуки итн.;

8. Долготрајно решавање на проблемот со пренатрупаноста во казненопоправните установи;
9. Подобрување на родовата застапеност во рамки на вработениот персонал во казненопоправните установи

Посети на казненопоправни установи и воспитно поправната установа	
05.05.2022	КПД Куманово – Ина Џугуманова, Арбен Гудачи, адвокат Елеонора Пеловска, психијатар Лилјана Игњатова и психијатар Марија Костадиновска
25.05.2022	КПУ Скопје – Ина Џугуманова, Арбен Гудачи, Ирена Здравкова, адвокат Татјана Донеска и психијатар Лилјана Игњатова
31.05.2022	КПД Идризово отворено одделение Велес – Ина Џугуманова, Арбен Гудачи и адвокат Тамара Славевска Апостоловски
01.06.2022	КПД Идризово – Ина Џугуманова, Арбен Гудачи, Ирена Здравкова и психијатар Лилјана Игњатова
03.06.2022	КПД Идризово – психијатар Марија Костадиновска
07.06.2022	КПД Куманово – отворено одделение Крива Паланка Ина Џугуманова, Арбен Гудачи и адвокат Павлина Зефиќ
13.06.2022	КПУ Струмица – Ина Џугуманова, Арбен Гудачи и адвокат Нетка Ковачевска

20.06.2022	КПУ Гевгелија – Ина Џугуманова и адвокат Александра Михајлова
30.06.2022	КПД Штип – Арбен Гудачи, адвокат Срѓан Амет и психијатар Лилјана Игњатова
06.07.2022	КПУ Тетово – Ина Џугуманова, Арбен Гудачи и адвокат Дарко Котески
14.07.2022	КПУ Прилеп – Ина Џугуманова, Арбен Гудачи, Ирена Здравкова и адвокат Александар Гоџо
22.07.2022	КПУ Прилеп – психијатар Лилјана Игњатова
15.07.2022	КПУ Битола – Ина Џугуманова, Арбен Гудачи, Ирена Здравкова и адвокат Марија Келепуровска
29.07.2022	КПУ Битола – психијатар Лилјана Игњатова
20.07.2022	КПУ Охрид – Ина Џугуманова и Арбен Гудачи
21.07.2022	КПУ Струга – Ина Џугуманова, Арбен Гудачи и адвокат Марга Сотироска
05.08.2022	ВПД Тетово – Ина Џугуманова и психијатар Лилјана Игњатова

ИЗВЕШТАЈ ЗА
**СОСТОЈБИТЕ И УСЛОВИТЕ ВО
КАЗНЕНО-ПОПРАВНИТЕ УСТАНОВИ
И ВОСПИТНО-ПОПРАВНАТА УСТАНОВА**
ВО 2022 ГОДИНА